

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

AVTOR: Jean-Pierre Vonarb
MENTOR:izr. prof. dr. Marjan Brezovšek

KONVENCIJA O PRIHODNOSTI EVROPE IN SLOVENIJA

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2003

Izjava o avtorstvu...

KAZALO VSEBINE

UVOD	5
1. KONVENCIJA O PRIHODNOSTI EVROPE.....	8
1.1 OSNOVANJE KONVENCIJE, NJENI CILJI.....	8
1.2 SESTAVA KONVENCIJE	18
1.3 DELOVANJE KONVENCIJE.....	20
1.4 ISKANJE POTI K SKUPNI USTAVNI POGODBI.....	22
1.4.1 Predlog ustave na pobudo Elene Paciotti, poslanke EP in predsednice Fondazione Basso.....	22
1.4.2 »Ustavni model za federalno ureditev Evrope« Andrewa Duffa.....	28
1.4.3 Predlog ustave Roberta Badinterja.....	31
1.4.4 ustavni predlog prof. Alana Dashwooda.....	32
1.5 PREDLOG USTAVNE POGODBE EU.....	33
2. DELO SLOVENSКИH ČLANOV KONVENCIJE.....	48
2.1 SLOVENSKI PREDSTAVNIKI V KONVENCIJI.....	49
3. ODMEVNOST KONVENCIJE V SLOVENIJI.....	52
3.1 KONVENCIJA V SLOVENSКИH MEDIJIH.....	55
3.2 KONFERENCE IN PRIREDITVE V SLOVENIJI V POVEZAVI S KONVENCIJO O PRIHODNOSTI EVROPE	60
3.2.1 Newropeans democracy marathon.....	60
3.2.2. Evropski pomladni dan.....	63
3.2.3. Konvencija evropskih študentov.....	64
3.2.4 Forum.....	65

4. ANALIZA VLOGE IN POMENA KONVENCIJE ZA SLOVENIJO.....	67
5. SKLEP.....	72
6. VIRI IN LITERATURA.....	74

UVOD

Bolj kot v kateremkoli obdobju človeške zgodovine je danes jasno, da je svet skupek povezanih odnosov in da nobena država ne more obstati brez upoštevanja, prilagajanja in povezovanja s svojim okoljem. Tržna ekonomija in globalizacija sta zamajali meje nekoč samozadostnih nacionalnih držav, ki se danes zavedajo, da je združevanje ne le opcija, temveč zgodovinska nujnost.

V svoji kratki zgodovini je Evropska unija postala vse bolj uspešen poizkus združevanja nekoč nemirnih in sovražnih si držav v skupnost z jasnim ciljem doseganja skupne blaginje, ohranjanja miru in demokratičnih načel. Z uspešnostjo doseganja teh ciljev se večajo tudi pričakovanja in zahteve državljanov te skupnosti. Kar je bilo še pred kratkim uspeh, je razumljeno danes kot nedemokratično in nesprejemljivo. S to za Evropo značilo zahtevnostjo se hrani neprestano delujoče kolesje razvoja, ki je omogočilo prehod iz prvotnega trgovsko osnovanega sporazuma med Nemčijo in Francijo k današnji razširjeni Uniji petindvajsetih držav.

Z globalizacijo, s spremembami v družbenem življenju na političnem in ekonomskem področju se je izoblikovala zahteva po spremembah, ki bi omogočile učinkovitejše in demokratičnejše življenje v Uniji, zlasti v povezavi z njeno širitvijo, s katero je preživeto dosedanje na sporazumih temelječe delovanje Unije.

Na pragu nove Unije, v kateri bo živel več kot 450 milijonov ljudi, se je v skladu s tako veliko odgovornostjo izoblikovala nova oblika sprejemanja odločitev, ki se je utelesila v Konvenciji o prihodnosti Evrope. Ta je prvi korak k novi Uniji, ki bo preko nje začela postopek simplifikacije, demokratizacije, zlasti pa približevanja svojega delovanja državljanom.

V svoji diplomski nalogi bom predstavil glavno delo Konvencije o prihodnosti Evrope, njen vpliv na Slovenijo in delo slovenskih predstavnikov v njej in na ta način ocenil njen uspeh v Sloveniji, pri čemer si bom pomagal s prispevki medijev in debat na to temo.

Diplomska naloga bo strukturno razdeljena na štiri dele. V prvem bom predstavil glavne problematike, ki so pripeljale do Konvencije o prihodnosti Evrope, osnovanje in delovanje le-te, ter osnutek ustave, ki ga je izoblikovala. V drugem delu bom s kratko predstavitevijo dela slovenskih članov odprl tretji del diplomskega dela, ki se bo nanašal na odmevnost Konvencije o prihodnosti Evrope v Sloveniji, kar bom

analitično razvil v četrtem delu, kjer bom ocenjeval vlogo in pomen tega zgodovinskega dogodka za Slovenijo.

V času pisanja diplomske naloge je omenjena konvencija prešla v zaključno fazo svojega dela, njeni zaključki pa so bili predstavljeni v obliki predloga ustavne pogodbe za Evropo na medvladnem vrhu v Solunu. Potekajoča medvladna konferenca bo pokazala dejansko implementacijo dela konvencije, kar se bo odražalo v prihodnjih letih tudi v Sloveniji. S svojim diplomskim delom želim odpreti pot k razpravi o uspehu konvencije, pri tem se bom omejil le na splošno analizo, saj je še prezgodaj govoriti o dejanskih dosežkih tega srečanja, pred začetkom faze njene implementacije.

Za omenjeno temo sem se odločil zaradi njene aktualnosti, njenega zgodovinskega pomena in ker sem želel spoznati pot, ki je vodila do prvega predloga ustave EU, obenem pa me je fascinirala širina odločanja, saj je bilo prvič, da se je v Evropski uniji dosegalo dogovor s tako širokim konsenzom, kar bi lahko pomenilo začetek rojstva nove združene Evrope, za katero je bilo do sedaj značilno prevladovanje lastnih interesov držav članic.

METODOLOŠKI OKVIR

a) Formulacija problema in cilja

Problem v moji diplomski nalogi je določitev vloge Slovenije v odnosu s Konvencijo o prihodnosti Evrope. Zato sem si kot cilj naloge zadal primarno oceno uspešnosti omenjene konvencije v Sloveniji, kar bom ugotavljal s pomočjo prispevkov medijev in dela dogodkov, povezanih z njo, ki so potekali v Sloveniji.

b) Postavitev delovne hipoteze

Delovna hipoteza diplomske naloge se glasi:

H1: Slovenija je v Konveciji o prihodnosti Evrope dobro sodelovala, njeno delo pri tem zgodovinskem projektu je javnost pozorno spremljala, sami zaključki konvencije, ki se odražajo v predlogu ustavne pogodbe, pa so za Slovenijo ugodni.

Teoretična izhodišča:

Hipoteza je postavljena na podlagi izjav slovenskih predstavnikov v konvenciji, ki so ocenili to kot uspešno, iz česar sklepam, da so zaključki za Slovenijo ugodni. Zaradi zgodovinskosti dogodka pa predvidevam, da je bilo delo s strani medijev dobro pokrito in odmevno v Sloveniji.

c) Vrsta raziskave

Vrsta raziskave je deskriptivna, oziroma opisno pojasnjevalna študija.

d) Viri podatkov

Podatkov za izdelavo diplomske naloge zaradi narave izbrane teme nisem v veliki meri črpal iz literature, saj ta še ni napisana, v večji meri sem uporabljal primarne vire, kot so delovni dokumenti konvencije, internetne domače strani konvencije in EU ter prispevki medijev. V veliko pomoč mi je bil tudi arhiv Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za evropske zadeve.

1. KONVENCIJA O PRIHODNOSTI EVROPE

»Če uspemo, torej če se zedinimo o predlogu Koncepta Evropske unije, ki ustreza naši kontinentalni dimenziji in zahtevam 21. stoletja, koncepta, ki lahko prinese enotnost naši kontinentalni dimenziji in spoštovanje njene različnosti, takrat boste lahko odšli in se vrnil domov ... z občutkom, da ste prispevali, skromno, a učinkovito, k pisanju novega poglavja v zgodovini Evrope«¹

Bivši francoski predsednik Valéry Giscard D'Estaing (predsednik republike v mandatu 1974-1981) je na ta način v svojem uvodnem govoru² nakazal delo in pomen Konvencije o prihodnosti Evrope (v nadaljevanju: Evropska konvencija) – iskanje nove skupne Evrope: enotne Evrope, bogate v svoji različnosti, ki bo odgovarjala na izzive sodobnega časa.

1.1. OSNOVANJE KONVENCIJE, NJENI CILJI

Od temeljnega kamna EU (v tem času Evropska skupnost), ki ga je postavil takratni francoski zunanji minister Robert Schumann z osnovanjem »pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in železo« ECSC³, ko je bila to skupnost 6 držav⁴, pa do danes, ko smo na pragu Evrope 25 držav, so se razmere tako znotraj kot zunaj EU močno spremenile.

Z globalizacijo, spremembo sistema v Vzhodni in Jugovzhodni Evropi v 90. letih so se sprostile nove možnosti in hkrati tveganja za EU. S pristopnimi prošnjami Turčije (1987), Cipra (1990), Madžarske (1994), Poljske (1994), Romunije (1995), Latvije (1995), Slovaške (1995), Estonije (1995), Litve (1995), Bolgarije (1995), Češke (1996), Slovenije (1996) in Malte (1998 – ponovna prošnja)⁵ se je odprla nova razsežnost razprav o prihodnji Evropi, postalo je jasno, da se skupnost podobnih si držav, ki se po bogastvu, demokratičnosti in kulturi niso bistveno razlikovale, premika k skupnosti držav, kjer bo razlika med najbogatejšimi in najrevnejšimi članicami bistveno večja, obenem pa bo to skupnost držav z zelo slikovito demokratično

¹ Katarina Vatovec, *Konvencija o prihodnosti Evrope*, Pravna praksa, 41/2002, str. 5.

² Uvodni govor predsednika Evropske Konvencije, 26. februarja 2002.

³ ECSC – European Coal and Steel Community je podpisalo 6 držav: Belgija, Nemčija, Francija, Italija, Luksemburg in Nizozemska (Pariška pogodba 1951).

⁴ dr. Klaus-Dieter Borchardt, *The ABC of Community law*, založba Evropske Komisije, Brussels 2002, str. 7.

⁵ dr. Klaus-Dieter Borchardt, *The ABC of Community law*, založba Evropske Komisije, Brussels 2002, str. 9.

kulturo, kjer bodo imeli pojmi kot »demokratski deficit« različen pomen (države z daljšo demokratsko izkušnjo drugače razumejo ta pojem kot nove demokracije). EU, ki se je pred širitvenimi pogajanja že začela spopadati s težavami zlasti v povezavi z okornostjo institucij, njihovo neučinkovitostjo in nelegitimnostjo, se je z vprašanjem širjenja postavila tudi pred reševanje problema združevanja velikih razlik in pred odločilno vprašanje, za katerega menim, da bo bistveno v prihodnjem desetletju: »Kje se Evropa začne in kje konča?«.

Princip delovanja današnje EU je po mojem mnenju iskanje razmerja med tistim, kar je operativno zanjo najbolje, in tistim, kar je politično, kulturno in demokratsko sprejemljivo. Vprašanja, ki jih je odprla Evropska Konvencija, niso nova, so pa v danem trenutku nujna za dobro in učinkovito delovanje.

S predstavitvijo »White paper on European Governance«, ki jo je predsednik Evropske komisije Romano Prodi imel v Evropskem parlamentu (v nadaljevanju: EP) februarja 2002, se je z njegovimi besedami »transparentnost, učinkovitost sodelovanje in odgovornost« odprla pot, ki jo je podprl nemški zunanji minister Joschka Fischer v govoru (na Univerzi Humboldt) maja 2002 z naslovom Od konfederacije k federaciji. Sledile so še podobne pobude k novi politični podobi EU, ki so dosegle svoj namen z Deklaracijo št. 23 o prihodnosti Evropske unije (priloženo k pogodbi iz Nice) in z Laekensko deklaracijo o prihodnosti Evropske unije⁶.

Prva deklaracija je v Nici vodila k vzpostavitvi temeljev za razpravo o prihodnji EU. Daje poudarek štirim glavnim temam:

- a) razmejitev pristojnosti med EU in državami članicami
- b) poenostavitev ustanovitvenih pogodb, njihova razjasnitev in nedvoumnost
- c) vloga nacionalnih parlamentov v evropski arhitekturi
- d) status Listine temeljnih pravic

Druga je plod srečanja Evropskega sveta v Laeknu (Belgija), kjer sta bila določena način in vsebina razprav o prihodnji EU. Kot razpravljalna oblika je bila izbrana konvencija⁷, vsebinsko pa se je konvencija z delovnim naslovom Konvencija o

⁶ Laekenska deklaracija je dostpna na: <http://www.dz-rs.si/si/aktualno/eu-koticek/dokumenti>.

⁷ S takšno obliko je nastala tudi Listina temeljnih pravic v Nici leta 2002.

prihodnosti Evrope osredotočila na 50 vprašanj, zlasti s področja demokratičnosti, legitimnosti in transparentnosti EU.⁸

Z rojstvom Evropske konvencije se je lahko začela dolgo pričakovana razprava o prihodnji EU. Pri iskanju vzrokov za tako obliko in vsebino razprave bi lahko naštel tri⁹ segmente:

Prvi, verjetno najbolj viden, je širitev. EU, katere odločanje se je že izkazalo za neučinkovito in zelo zapleteno, bi bilo s prihodom novih članic povsem onemogočeno. Iz tega je sledilo prepričanje, da je nujno potrebno redefinirati arhitekture EU institucij in način odločanja.

Drugi sklop je želja po pridobitvi javnega zaupanja. Po neprijetni izkušnji z Irskim referendumom (2001)¹⁰ je postalo očitno, da je nujno potrebno EU približati državljanom, jim jo narediti razumljivo in dostopno.

Tretji pa je vedno večji demokratični deficit, na katerega ne opozarjajo samo državljani, temveč tudi evropske institucije¹¹. Gre za odtujenost in premajho angažiranost državljanov.

Samo s povečanjem participacije državljanov bo mogoče napredovanje EU, saj je ne vedno prijetna pot k spremembam tlakovana zlasti z razumevanjem potrebnosti določenih politik. Ta problematika je postala vedno bolj in bolj jasna tudi ključnim evropskim politikom, tako je denimo 28.05.02 v francoskem časopisu *Le Monde* izšel članek, v katerem V. Giscard d'Estaing komentira vodenje EU in meni, da ta nujno potrebuje predsednika, ker je sistem rotiranja predsedstva neučinkovit. Svoje razmišljanje pa zaključuje z zavedanjem problema prepričevanja javnosti, ta verjetno ne bi podprla centralizacijo moči nad 400 milijoni ljudi, tudi zato, ker so o EU premalo obveščeni in se zato ne zavedajo nekaterih, po njegovem mnenju nujnih ukrepov .

V povezavi z bodočo EU različni avtorji vidijo precej podobne probleme ponujajo pa zelo različne rešitve. Da bi razumeli delovanje Evropske konvencije, moramo najprej poznati probleme, ki naj bi jih le-ta reševala.

Pascal Lamy, evropski komisar, zadolžen za trgovino od septembra 1999, v svoji knjigi *L'Europe de nos volontés*¹² meni, da je EU postala preveč tehnokratska in

⁸ Katarina Vatovec, *Konvencija o prihodnosti Evrope*, Pravna praksa, 41/2002, str. 5.

⁹ Najpogosteje postavljene probleme sem strnil v tri sklope, ki so se mi zdeli bistveni.

¹⁰ Leta 2001 je Irska z referendumom zavrnila pogodbo iz Nice.

¹¹ EP v svoji resoluciji na pogodbo iz Nice.

¹² Pascal Lamy, *L'Europe de nos volontés*, fondation Jean-Jaures, Paris 2002.

premalo politična. EU je po njegovem mnenju antisocialna, znotraj nje namreč delujejo korporacije, ki so multinacionalne, sociala pa naj bi bila stvar nacionalnih držav, torej prihaja do dvoičnosti. Pri Francozih se zato pojavlja želja po socialni EU, ki bi skrbela za pravice zlasti tistih, ki ne delajo doma. Po drugi strani pa so ravno Francozi v največjem strahu pred oblikovanjem EU skupne socialne politike, saj se bojijo poslabšanja stanja, zlasti minimalne plače in števila ur dela, kar je povezano s širitvijo in večanjem razlik med najbogatejšimi in najrevnejšimi članicami. Lamy v EU vidi zlasti tri pomembne cilje:

- Zagotovitev miru tako v EU kot izven nje,
- večji ekonomski razvoj in stabilnost,
- pomembnejšo vlogo posameznih držav v svetu, zlasti v primerjavi z ZDA.

V povezavi z zagotavljanjem teh ciljev Lamy izpostavlja pomen skupne valute. Kljub temu, da na prvi pogled EURO ni prinesel revolucionarnih sprememb, ima pomembno vlogo, zlasti kot nosilec simboličnega in političnega sporočila o enotnosti na monetarnem področju. Državljeni članic EU, ki so EURO sprejeli, so s tem pokazali zaupanje v evropsko institucijo in s tem pripadnost. Je tudi oprijemljiv dokaz rezultatov skupnega napa članic, kar naj bi EU državljanom približalo, to pa lahko spet povežemo s politiko zmanjševanja demokratičnega deficita.

Ne glede na število držav, ki bodo sprejete v EU, bo prišlo do velike razlike v ekonomskem in socialnem smislu. Razmerje bogastva najbogatejših članic in najrevnejših bo s sedanjih 1:2,5 prišlo na 1:5 (torej bodo najbogatejše članice kar petkrat bogatejše od najrevnejših glede na BDP). Institucije so se v preteklosti iskazale za neučinkovite, kar bi se s povečanjem članic samo še poslabšalo.

Za uspešno širitev Lamy ugotavlja, da so zato nujno potrebni določeni ukrepi na različnih področjih¹³:

- Institucionalnem

S širitvijo bo nujno potrebno EP dati večjo moč, ta bi moral imeti značilnosti »pravega« demokratičnega parlamenta, torej bi morala biti njegova vloga vse prej kot le posvetovalna, kot je bilo prevečkrat primer v preteklosti. Komisija je preveč številna, kar lahko onemogoča odločanje, to pa bi bilo nevarno, saj ima Komisija zelo

¹³ Pascal Lamy, *L'Europe de nos volontés*, fondation Jean-Jaures, Paris 2002.

pomembno vlogo, s povečanjem števila članic bi se povečala Komisija, s tem pa bo onemogočeno delovanje.

- Ekonomskem

EURO in EU sama sta bila grajena za državeki so si podobne, s priključitvijo pa bodo ekonomski temelji EU na preizkušnji. Vprašanje je, ali je EU ekonomsko pripravljena na širitev.

- Političnem

Interesi članic in kandidatk so drugačni. EU bo lahko preživela le z impulzivno politiko, ki bo hitro odgovarjala na zahteve članic in bo sposobna ustvarjati kompromise. Zlasti to vprašanje se mi zdi posebej pomembno, saj se je tako v Evropski konvenciji kot tudi v mnogih razpravah pred njo izpostavilo vprašanje, ali želi EU imeti skupno notranjo politiko in skupno zunanjo in varnostno politiko. Zlasti po 11. septembru 2001 se je z operacijami v Afganistanu pokazalo, da EU ni enotna. Posamezne države so imele do vprašanja povsem drugačne poglede. V prihodnosti, zlasti po širitvi, bi bila nujno potrebna skupna strategija, zasnova skupnih politik in enot za hitro posredovanje.

Če je v preteklih 20 letih bilo poglavitno vprašanje v EU monetarna politika, bo v prihodnjih 10 vprašanje obrambe, meni Lamy. Pri tem pa bi bilo nujno potrebno usklajevanje, saj je nihanje o tem med državami preveliko, s prihodom novih članic pa se bo stanje še občutno poslabšalo. Lamy je prepričan, da je integracija EU edini način, da bi nastala nova velesila mednarodnega pomena. Skupna zunanja politika pa je ta trenutek fikcija. Prevelike razlike notranjih interesov ločujejo EU od izoblikovanja skupnih politik na zunanjem področju.

Na področju obrambe je po Lamyju EU naredila dober in sklepčen korak, to se je pokazalo z ustanovitvijo kriznih enot leta 1998 (po francosko-angleški pobudi na sestanku v Saint – Maloju).

Ne glede na širitev je po mojem mnenju EU pred pomembnimi odločitvami, saj je njena prihodnost v partikularizmu ogrožena, skupna politika pa postaja nuja. Premagati je potrebno zlasti strah sprejemanja odločitev iz nekega centra, ki se ga bojijo vse večje države, zlasti pa se je pokazalo pri VB (monetarna politika, obramba...).

Do sedaj je potekala zlasti razprava o tem, ali naj gre EU v širitev ali poglobitev (utrjevanje). Vendar pa to nista izključujoči se alternativni. To misel je bilo mogoče zaslediti nemalokrat tudi na Evropski konvenciji, saj je dolgo veljalo splošno prepričanje, da bo širitev škodila utrjevanju že obstoječe EU.

Potrebno je predvideti, da bodo nove članice, ki so že izčrpane od 10-letnih priprav na vstop, slabo sprejele nove zahteve članic takoj po vstopu. Te zahteve pa bodo nujno potrebne za premostitev kulturnega in ekonomskega šoka. Težava pri utrjevanju in integraciji EU je, da imajo kandidatke sicer neko željo po pripadnosti EU, kar pa še samo po sebi ne pomeni, da bodo zmožne integracije v institucije EU.

Težave pri integraciji je vsekakor pričakovati, toda kako zahtevati od novih članic več truda pri integraciji, kot pa so ga vložile stare članice?

Mehanizmi, ki naj bi omogočali integracijo (debate, obveščanje, raziskave...) so bili usmerjeni in načrtovani za dosedanje razmere. Pri tem je šlo za integracijo držav s podobnimi interesi, sedaj pa bo po priključitvi šlo za integracijo držav z zelo različnimi interesi.

Velike države EU so se naučile, da največ dosežejo s kompromisom. Nove članice pa bodo mlade države, ki so rojene iz opozicije in veliko dajo na suverenost, saj so iz nje rojene. Zato bi bilo logično pričakovati, da te mlade kandidatke verjetno ne bodo hitro pripravljene na kompromise. Težava pri poenotenju interesov je križanje splošnega EU interesa z interesom posameznih držav. Dejstvo je, da bodo od širitve imele različne države različne koristi oziroma izgube.

Komisar Lamy¹⁴ meni, da sedanji proračun ne predvideva dovolj velike pomoči in spremstva novim članicam. Niti ni dovolj denarja za administrativno in pravno prenovo, kar je ena najpomembnejših prilagoditev na novo okolje. Največ primanjkljaja pa je pričakovati pri pomoči pri transportu, energiji, okolju, ki pa so obenem tudi politično zelo sporna vprašanja med kandidatkami in članicami (spomnimo se lahko samo na nesporazume med Avstrijo in Slovenijo zaradi varovanja okolja in vprašanja energije).

Potrebno bi bilo še poudariti, da proračun EU izhaja iz nelegitimnih doprinosov posameznih držav in ne iz enotnega zakona za pobiranje davka EU, ki bi šel direktno v EU proračun. To pa odpira pot trgovanju v vplivu med članicami, kar zagotovo ne vpliva dobro na integracijski proces in demokracijo. Ravno slednja pa je

¹⁴ Pascal Lamy, *L'Europe de nos volontés*, fondation Jean-Jaures, Paris 2002.

najpomembnejši tvorec pri zasnovi EU, kljub temu pa jo je po mnenju mnogih premalo. Komisar Lamy v povezavi s tem ugotavlja¹⁵:

- Civilna družba v EU ni dovolj udeležena pri odločitvah in vplivu na razvoj.
- Evropski parlament ima premalo legitimnosti pri Evropejcih. Ta ne velja za kraj politične debate, kot so to nacionalni parlamenti. EP bi moral imeti večjo moč kot nacionalni parlamenti, a je nima. Poslance se voli v nacionalni in ne transnacionalni – vseevropski perspektivi. Ti torej ne morejo biti odraz želja vsega prebivalstva in zato nimajo legitimitete.
- Izvršilna in zakonodajna oblast se prepletata in nista ločeni, ravno ločitev pa je zagotovilo demokracije. Sam sistem EU pa je netransparenten in državljanom nerazumljiv.

Posebno poglavje v problematiki EU, ki se je odprlo tudi na Evropski konvenciji, je vprašanje federalizma.

Znotraj debat o prihodnosti EU se je izoblikovala močna struja t.i. federalistov, ki se zavzemajo za preoblikovanje EU v federacijo. Eden najvidnejših predstavnikov te skupine Jean Ordner vidi federalizem kot edino možno obliko preživetja EU. Dokaze vidi v zgodovinski izkušnji, da so možni le trije tipi odnosov različnih držav:

- države so neodvisne
- centralizacija držav
- federacija

EU se bo morala odločiti, kakšno obliko si bo izbrala. Centralne države se vsi bojijo in si je ne želi nihče. Evropa suverenih držav, kakršna je sedaj, oziroma konfederacija, pa se skozi zgodovino ni obnesla. Konfederacija je namreč razdeljena suverenost, ki pa lahko ustvarja le če to vsi hočejo ali pa propade (primer ZDA 1776 do 1787 konfederacija). Švica je po imenu sicer konfederacija, vendar je od 1848 v resnici federacija. Dobro sodelovanje med neodvisnimi državami je sicer mogoče, a zelo redko. V rivalstvu sedanjega časa pa ni mogoče čakati na ugodne trenutke. Pri neodvisnih državah je lahko uspešno le ekonomsko sodelovanje, politično, zlasti zunanje, pa je praktično nemogoče usklajevati.

¹⁵ Pascal Lamy, *L'Europe de nos volontés*, fondation Jean-Jaures, Paris 2002.

EU je v marsičem neučinkovita, kar izhaja iz tega, da deluje kot konfederacija. Po Ordnerju je za obstoj EU nujno oblikovati stalno skupno voljo, ta pa je mogoča samo v federaciji.

Nasprotniki federacije po njegovem mnenju nimajo utemeljenih razlogov, poleg afektivnih se zlasti oprijemajo dejstva prevelike različnosti držav, vendar je ta argument absurden. Skladnosti in enakosti ni niti med sogovorniki iz iste generacije ali države ali stranke. Države pa so tudi vedno bolj oddaljene od homogenosti, so namreč vedno bolj kulturno, religiozno, politično razdeljene. V EU bi nastopile kvečjemu že obstoječe razlike. Federacija pa bi EU prinesla trajni mir, premostitev medsebojnih konfliktov, povečanje politične moči in nastanek nove super velesile, ekonomsko izboljšanje in dvig standarda prebivalcev, ukinil bi se nepotreben birokratski aparat, ne bi potrebovali veleposlaništev in konzulatov znotraj EU, sredstva bi lahko bolje razporedili. V globalnem smislu pa naj bi federacija prinesla poglobitev in konsolidacijo demokracije. To federalisti utemeljujejo z mislijo, da če je v državi suvereno ljudstvo, je v federaciji državljan, to pa seveda pomeni večji pomen posameznika in večjo odgovornost, kar naj bi demokracija tudi bila.

Kot pogoj za prehod iz konfederacije v federacijo bi se zagotovilo:

- Skupno ustavo EU,
- parlament, ki bi bil neposredno voljen in bi imel moč nacionalnega
- pogodbo o združitvi.

Struktura federacije in njene pristojnosti bi bile po Ordnerju naslednje:

- Federacija bi bila sestavljena iz držav članic, prebivalci pa bi bili državljani federacije.
- Posamezne države bi same lahko določile razdelitev v regije in občine.
- Federalna država bi imela izključne (samo v pristojnosti federacije) in deljene pristojnosti (lahko sodelujejo članice).

1. Izključne:

Obramba, zunanje zadeve, izdaja potnih listin, gospodarska politika, promet in zveze, varovanje konkurence.

Prebivalci bi se lahko prosto gibal. Javni uslužbenci bi imeli federalni status.

2. Deljene:

Policija, preprečevanje kriminala, varovanje reda in miru.

Članice lahko posredujejo le kjer ne posreduje Federacija.

- Pristojnosti federacije je mogoče spremeniti s potrebno večino v obeh domovih federacije (ta naj bi imela dva doma) ali z referendumom.

Politični organi, ki naj bi jih ta federacija EU imela:

- Federacija bi imela vlado, parlament in senat.
- Zakonodajna iniciativa bi pripadala vsem trem.
- Vlada ima moč izvrševanja.
- Parlament nadzira delo vlade, senat pa o tem poda svoje mnenje, lahko pa celo razpusti parlament.
- Predsednik vlade je izvoljen v parlamentu z absolutno večino vseh članov.
- Podpredsednik vlade in ministri so imenovani s strani predsednika vlade (s posvetovanjem s parlamentom). Ta jih tudi odpokliče.
- Parlament ima 500 poslancev, ki predstavljajo vse članice glede na število prebivalcev. So voljeni po regionalnih listah.
- Pred izvolitvijo parlamenta morajo poslanci podati svojega kandidata za predsednika vlade v primeru, da bi dobili potrebno večino.
- Senat ima 500 članov in so voljeni na regionalnih listah.
- Odcepitev posamezne članice je mogoča z dvotretinsko večino volivcev članice, če ta ne bi bila pridobljena, bi se ponovni predlog po odcepitvi lahko predlagal šele čez 20 let.¹⁶

Kljub temu, da je federalizem vedno bolj in bolj aktualna tema, se večini držav upira, zlasti ker je to ameriški model. Bojijo se, da bi EU federalizem pomenil nastanek novih ZDA. Tudi znotraj Evropske konvencije je bila ta ideja vseskozi zelo prisotna. Osebno se mi zdi ideja o federalizmu zelo zanimiva, vendar v tem trenutku še prezgodnja.

Vsekakor pa je iskanje skupne ustavne pogodbe, katere predlog je podalo delo Evropske konvencije, korak k temu. To kaže že razdelitev pristojnosti po načelu

¹⁶ Jean Ordner, *La voie fédérale*, Unicomm, Paris 2002.

subsidiarnosti. Načelo subsidiarnosti se lahko sicer uresničuje tudi izven koncepta federalizma vendar to zanj ni najbolje. Če je veljalo, »da Maastrichtska pogodba nejasno formulira koncept subsidiarnosti v EU«¹⁷, to v osnutku ustave EU ne drži več. Subsidiarnost mnogi vidijo kot »sredstvo za uveljavitev necentralističnih odnosov in vzajemno priznavanje in sodelovanje ne le za nacionalne države, ampak tudi za regije, občine in državljane«¹⁸, kar bi povečalo stopnjo demokracije.

V povezavi z demokratičnim deficitom in federalizmom najdemo zanimivo izjavo Philippa C. Schmitterja¹⁹, da ima EU večino vseh institucij, ki jih imajo sodobne demokracije, pa kljub temu ne deluje kot ena izmed njih. V EU bi moralo priti do nove oblike državljanstva in do nove demokracije. EP bi moral predstavljati posamezne državljane in ne države. Najbolj nevarno za EU pa naj bi bilo nadaljevanje prepričanja, da je bolje zagotavljati kvaliteto EU demokracije na nacionalni ravni in ne na nadnacionalni. V tem smislu Schmitter v svoji knjigi *How to Democratize the EU and why bother*²⁰ predlaga referendum o zapisu skupne ustave.

Ta in mnoga podobna vprašanja z institucionalnega in drugih področij so bila povod k ustanovitvi Evropske konvencije o prihodnosti Evrope. Tu je potrebno poudariti, da je velikemu delu kritik botrovala širitev EU, za katero je jasno, da pomeni odločilen preobrat v delovanju EU, velik izziv njeni ureditvi in delovanju ter pot k novi zvezi držav, ki kljub svoji različnosti čutijo skupno politično voljo oblikovanja trajnega razvoja in skupnih politik.

¹⁷ Dr. Marjan Brezovšek, *Federalizem in subsidiarnost*, Teorija in praksa let. 31, št. ½ (1994), str. 24-32.

¹⁸ Dr. Marjan Brezovšek, *Federalizem in subsidiarnost*, Teorija in praksa let. 31, št. ½ (1994), str. 24-32.

¹⁹ Philippe C. Schmitter, *How to Democratize the EU and why bother*, Rowman, London 2000.

²⁰ Philippe C. Schmitter, *How to Democratize the EU and why bother*, Rowman, London 2000.

1.2. SESTAVA KONVENCIJE ²¹

Evropski Svet je imenoval za predsednika konvencije Valéry Giscard d'Estainga (bivšega francoskega predsednika), za podpredsednika pa Giuliana Amata (bivšega italijanskega premiera) in Jean-Luca Dehaena (bivšega belgijskega premiera). Konvencijo so sestavljali ključni akterji debate o prihodnosti Evropske Unije:

- 15 predstavnikov članov vlad držav Članic (eden iz vsake države),
- 13 predstavnikov članov vlad držav Kandidatk (eden iz vsake države),
- 30 predstavnikov članov parlamentov držav Članic (dva iz vsake države),
- 26 predstavnikov članov parlamentov držav Kandidatk (dva iz vsake države),
- 16 predstavnikov Evropskega parlamenta,
- 2 predstavnika Evropske komisije.

Vsak član je imel svojega nadomestnega člana.

Ekonomski in Socialni odbor (3 predstavniki), Odbor regij (6 predstavnikov), socialni partnerji (3 predstavniki) in Evropski ombudsman so bili povabljeni kot opazovalci.

Države Članice so: Belgija, Danska, Nemčija, Grčija, Španija, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Avstrija, Portugalska, Finska, Švedska, Velika Britanija

Države Kandidatke so: Ciper, Malta, Madžarska, Romunija, Slovenija, Latvija, Estonija, Litva, Bolgarija, Češka, Slovenija, Turčija

Že glede na sestavo Evropske konvencije je razvidno, da so države le-tej pripisale velik pomen. Predstavniki so bile znane politične osebnosti, med njimi tudi zunanji ministri (denimo francoski, nemški, slovenski ...)

Tako je postalo jasno, da *»visoko profilirana sestava Evropske konvencije pomeni seveda tudi svojevrsten pritisk na prihajajočo medvladno konferenco, saj bodo voditelji držav članic težko zaobšli stališča eminentnih članov Evropske konvencije«*²²

V Evropski konvenciji so bile države članice in kandidatke zastopane z enako številno zasedbo, svojega člana v predsedstvu pa so dobile kandidatke s povabilom

²¹ www.eu.int/members

²² Katarina Vatovec, *Konvencija o prihodnosti Evrope*, Pravna praksa, 41/2002, str. 6.

slovenskemu parlamentarnemu predstavniku Alojzu Peterletu, naj se kot gost iz držav kandidatk udeleži sej predsedstva. Pozneje pa je gost iz kandidatk sodeloval kot član predsedstva.

S svojo sestavo je po mojem mnenju Evropska konvencija pokazala sprejemanje in spoštovanje novih kandidatk in željo za skupno graditev prihodnosti. Sedaj že nove članice bodo vstopile v zvezo, ki so jo že pomagale sooblikovati, kar lahko razumemo kot posebno prednost.

1.3. DELOVANJE KONVENCIJE²³

Plenarna zasedanja

Konvencija je potekala v obliki plenarnih zasedanj, ki so bila v povprečju enkrat do dvakrat mesečno.

Plenarna zasedanja so bila odprta za javnost in so trajala približno dvakrat po pol dneva. Obravnavala so vprašanja, s področja delovanja EU oziroma njene strukture, zlasti razmejitev pristojnosti med EU in njenimi članicami, vprašanje o skupni zunanji in varnostni politiki, obrambni politiki, vlogi nacionalnih parlamentov, poenostavitvi zakonodajnega odločanja ...

Delovne skupine

Člani Konvencije so sodelovali v delovnih skupinah, saj je ta način omogočal natančnejše in intenzivnejše obravnavanje določenih tem. Delovne skupine (v nadaljevanju: DS) so potekale vzporedno s plenarnimi zasedanji.

DS je bilo 11 in so delovale na naslednjih področjih:

DS I: (Subsidiarity) – subsidiarnost

DS II: (Charter) – listina človekovih pravic

DS III: (Legal personality) – pravna osebnost unije

DS IV: (National parliaments) – nacionalni parlamenti

DS V: (Complementary Competencies) – komplementarne pristojnosti

DS VI: (Economic Governance) – ekonomske politike

DS VII: (External Action) – zunanje delovanje

DS VIII: (Defence) – obramba

DS IX: (Simplification) – poenostavitev institucij

DS X: (Freedom, Security and Justice) – svoboda, varnost in pravica

DS XI: (Social Europe) – socialna Evropa

²³ www.eu.int

Predsedstvo (Praesidium)

Predsedstvo je določalo smernice delovanja Konvencije.

Sestavljali so ga predsednik, podpredsednik, 2 predstavnika Evropskega parlamenta, 2 predstavnika Komisije, 2 predstavnika nacionalnih parlamentov, predstavniki Španije, Danske in Grčije (torej držav, ki bodo predsedovale Uniji med Konvencijo).

Predsedstvo je povabilo enega predstavnika, ki so ga določijo države Kandidatke.

Sekretariat

Konvenciji je nudil podporo sekretariat, ki ga je vodil bivši vodja britanske Diplomatske službe. Konvenciji je bili za njeno delovanje namenjeno 10,5 milijonov EUR.²⁴

²⁴ www.diplomatie.gouv.fr/actu/impression.asp?ART=23110

1.4. ISKANJE POTI K SKUPNI USTAVNI POGODBI

Najpomembnejši prispevek Evropske konvencije je predlog osnutka ustavne pogodbe, ki ga je njen predsednik V. Giscard d'Estaing 20. junija v Solunu slavnostno predal Evropskemu svetu.

V Evropski konvenciji so v povezavi z debatami o njeni prihodnosti potekale razprave o skupni ustavi EU. Predstavil bom nekatere vidnejše predloge, ki so odprli pot k oblikovanju skupnega predloga. Osnutkov je bilo veliko, podale so jih tudi politične skupine in celo nekatere organizacije. Predstavil bom nekaj prvih osnutkov, ki so bili podani Evropski konvenciji in na ta način lažje pokazal, kakšne so bile dileme, ki so pripeljale do končnega predloga ustavne pogodbe, ki ga bom predstavil na koncu tega poglavja.

1.4.1 Predlog ustave na pobudo Elene Paciotti, poslanke EP in predsednice **Fondazione Basso**²⁵

Ta predlog ustave ni delo ene osebe ali politične skupine, je poizkus strnitve predlogov, izraženih v EP, zato bom temu predlogu namenil posebno pozornost.

Predlog ustave je napisan v duhu povezovanja Evrope v Evropo prihodnosti in v perspektivi federalnega tipa razvoja.

Ta predlog je z nekaterimi zanimivimi člani s področja institucionalnih sprememb in delovanja odprl pot k pomembnim debatam. Predstavil bom nekatere zanimivejše člene tega predloga, ki so bili delno vključeni tudi v končni predlog ustavne pogodbe, ki ga je podala konvencija.

²⁵ Delovni dokument evropske konvencije: WG II – WD 022, Paciotti, oktober 2002.

Ustava Evropske unije

Unija temelji na skupnih moralnih in duhovnih vrednotah, ki so nedeljive in neodtujljive (svoboda, enakost, solidarnost ...). EU ima pravno osebnost²⁶.

1. Temeljne pravice

- a) Pod pravico o integriteti oseb (3.člen) je zagotovljena prepoved kloniranja ljudi²⁷.
- b) Pod pravico svobode izražanja misli, prepričanja in vere (10. člen) je zapisano: »posamezno ali kolektivno, javno ali zasebno, preko obredov ali šolstva je zagotovljena svoboda manifestacije religije ali osebnih prepričanj«.²⁸
- c) Pravica do izobrazbe: »... zagotovljena je pravica vzgajanja otrok glede na religiozna, filozofska in pedagoška prepričanja staršev« (14. člen).
- d) Vsak državljan Unije ima svobodo pri iskanju zaposlitve, pri delu, opravljanju storitev v katerikoli državi Unije (15. člen).²⁹
- e) Enakost med moškimi in ženskami na vseh področjih, tudi v področju zaposlovanja in dela (23. člen).³⁰
- f) Vsak delavec ima pravico do omejitve najdaljšega delovnega časa, odmora, dopusta (31. člen).³¹
- g) Zaščita družine je zagotovljena tako na pravnem kot ekonomskem in socialnem področju (33. člen)³².
- h) Pod pravico do državljanstva je med drugim zapisano (39. člen), da imajo vsi državljani Unije pravico biti voljeni in voliti tudi na lokalni ravni, kjer bivajo, pod enakimi pogoji (ne glede na to, če so matični prebivalci ali so državljani druge članice).

²⁶ V posameznih sklopih bom predstavil le tiste člene, ki so posebej zanimivi ali prinašajo novosti.

²⁷ Do sedaj ni bila praksa, da bi bilo vprašanje kloniranja omenjeno v ustavi, je bilo le predmet posameznih zakonov. Tu velja omeniti, da imajo do kloniranja države različne poglede, zlasti Anglija, kar bo zagotovo še predmet razprav.

²⁸ V nekaterih državah je takšno izražanje zlasti na javnih mestih sporno, denimo francoski primer, kjer je šola muslimanskim deklicam prepovedala nošenje rute.

²⁹ V EU je trenutno 375 milijonov ljudi, od tega jih 5.5 milijona živi v drugi državi znotraj EU, kar predstavlja 1.5 %. Tako nizko število je zaradi sedanjih administrativnih težav pri iskanju zaposlitve v drugi članici. (Pascal Lamy, navedeno delo).

³⁰ Plače moških in žensk se še vedno razlikujejo. Razlike so zlasti občutne v privatnem sektorju pri visokih poslovnostih.

³¹ Ni določeno, ali omejitve dela veljajo za vse države enako ali pa jih morajo imeti vse države le omejene.

³² Koncept družine je v različnih državah različen (NL, I, F, ...). Ni več klasične opredelitve kaj družina je, zato bi morali opredeliti, kaj bi bil skupni koncept družine v Uniji.

i) Pravico do peticije bi po 44. členu imel vsak državljan Unije in bi jo lahko vložil v EP. To peticijo bi lahko podal že en sam državljan.

2. Temeljna načela in cilji

Unija ohranja mir, razvoj, povečevanje demokracije in pravno državo (56. člen).

Državljanstvo Unije dopolnjuje nacionalno državljanstvo in ga ne nadomešča (58. člen).

3. Politike in pristojnosti

Izključne pristojnosti Unije (med drugim) (63. člen): Skupna trgovinska politika, konkurenca, notranji trg, monetarna politika (za tiste države članice, ki so sprejele EURO kot svojo valuto) ...

Pristojnosti Unije in članic (64. člen): Zunanja politika, ekonomska politika, zaposlovanje, izobraževanje in mladina, kultura, javno zdravstvo, varstvo potrošnikov, transevropske povezave, industrija, raziskovanje in tehnološki razvoj ...

Pristojnosti članic (65. člen):

So izključno pristojne za tista področja, ki niso predmet ustave ali pogodb.

4. Institucionalna organizacija (ČLENI 67-85)

Institucije naj bi bile naslednje: **Svet, Evropski parlament, Komisija, Evropsko sodišče, ter Evropsko računsko sodišče.**

	EVROPSKI PARLAMENT	SVET	KOMISIJA
Mandat	5 leten mandat. Neposredne, splošne, direktne volitve. Enak postopek volitev v vseh državah članicah.		5-leten mandat. So neodvisni strokovnjaki.

Sestava	Število poslancev določeno v pogodbi. Naj jih ne bi bilo več kot 700.	Predstavniki vlad članic, ki jih vodi minister. Svetu predsedujejo države po 6 mesecev po vrstnem redu, ki ga določi Svet.	Svet imenuje kandidata za predsednika Komisije, ki ga mora potrditi EP. Predsednik Komisije s posvetovanjem s Svetom sestavi Komisijo, ki jo potrjuje Parlament.
Funkcije	<ol style="list-style-type: none"> 1. S Svetom in s sodelovanjem s Komisijo izvaja zakonodajno oblast. 2. EP lahko postavi vprašanja ali priporočila Svetu ali Komisiji. 3. Glasuje o prenehanju Komisije (z 2/3 večino). 4. Imenuje Posrednika, ki neodvisno skrbi za peticije (vsak državljan jih lahko poda v EP). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sodeluje v zakonodajnem procesu. 2. Koordinira ekonomsko politiko posameznih članic. 3. Oblikuje skupno zunanjo in varnostno politiko. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ima zakonodajno iniciativo. 2. Daje mnenje glede zadev, ki so stvar pogodbe.

5. Postopki in akti

Zakonodajni postopek (98. člen)³³

- Komisija poda predlog v EP in Svet.
- EP poda svoje mnenje, katerega vzame v obravnavo Svet.
- Svet predlog sprejme, če se strinja z vsemi amandmaji, ki jih je sprejel EP ali če EP ni podal nobenega amandmaja.
- V primeru nestrinjanja Svet pošlje svojo obrazložitev in skupno stališče v EP, ki ga EP lahko sprejme in je v tem primeru predlog sprejet v tej obliki ali ga zavrne z absolutno večino in v tem primeru predlog pade. Lahko pa tudi z absolutno večino vloži amandmaje in tekst pošlje Svetu in Komisiji, ki podata svoje mnenje.
- Svet lahko novi predlog sprejme ali pa v nasprotnem primeru skliče poravnalni komite, ki ga sestavljajo tako člani EP kot Sveta in ta nato predlog sprejme ali zavrne.

Da bi olajšali ves postopek in se izognili nesoglasjem, lahko člani EP sodelujejo na sejah Sveta, kjer imajo pravico govora in predstavniki Sveta lahko sodelujejo na sejah EP, kjer imajo prav tako pravico govora.

6. Sodna kontrola

Če Komisija meni, da določena članica ni izpolnila svojih zadolžitev, ji poda svoje obvestilo. V primeru, da se članica ne odzove lahko Komisija skliče sodišče.

(101. člen)

Vsaka članica lahko skliče sodišče, če meni, da določena članica ni izpolnila svojih obveznosti.

7. Finančne in proračunske določbe

Proračun je financiran iz lastnih direktnih virov, določi ga EP v soodločanju z Svetom.

Ni več ločevanja med obveznimi in neobveznimi izdatki. (106. člen)

³³ Še vedno niso ločene veje oblasti. Zakonodajna in izvršilna oblast se prepletata.

8. Mednarodne pogodbe

Glavno besedo pri sklepanju mednarodnih pogodb ima Svet , vendar o njih poda svoje mnenje tudi EP.

9. Povečano sodelovanje

Posamezne članice se lahko odločijo (113. člen), da bodo osnovale krepkejšo sodelovanje z določenimi članicami, vendar pa pri tem ne smejo biti ogrožena splošna korist in načela Unije.³⁴

10. Končne določbe

Predlog o spremembi Ustave lahko podajo EP, Komisija in vlade članic.

Ta predlog ustave zagovarja federalno ureditev. Vidna je težnja po simplifikaciji zakonodajnega procesa. Poveča se moč EP, zlasti v pomenu nadzora , potrjevanja predlogov zakonov in v sprejemanju proračuna. EP bi po tej ustavi dobil večino razsežnosti in legitimnosti, ki ga imajo nacionalni parlamenti.

Predlog natančno opredeljuje institucije in procese, veliko površnosti pa je pri temeljnih pravicah, splošnih določilih in politikah.

Ta predlog pušča zelo velik manevrski prostor pri ohranjanju določil nacionalnih ustav. Povsem odprto je vprašanje sociale. Ni jasno, ali bodo minimalna plača, delovni čas, pravice do stavk ... v celi Uniji enotno postavljeni ali pa bodo le zagotovljeni in v vsaki članici drugačni.

V njem ni opredeljen postopek ločitve ali izključitve ter sankcije, ki bi jih Unija lahko izvajala.

Zlasti zanimiva se mi zdi pobuda k direktnemu voljenju poslancev v EP³⁵ in predlog direktnega proračuna EU, kar bi tudi ugodno vplivalo na večanje demokratične legitimitete in približalo Unijo državljanom. Predlog je zanimiv tudi iz stališča večje moči Sveta v smislu določanja skupne zunanje in varnostne politike EU, kar je bila dobra izhodiščna točka za debate v procesu določanja skupnega ustavnega predloga.

³⁴ Tekst v nadaljevanju odpira možnosti meddržavnega sodelovanja oziroma osnovanja zvez znotraj Unije, kar bi bilo zlasti lahko zanimivo za manjše države in tudi Slovenijo.

³⁵ Sedaj potekajo izbori po različnem vzorcu posameznih držav.

1.4.2 Ustavni model za federalno ureditev Evrope Andrewa Duffa³⁶

Ta predlog ustave temelji na federalni ureditvi in ima priložena dva protokola: Listino o temeljnih pravicah (Charter of fundamental rights) in protokol o vzajemni obrambi (Mutual defence guarantee). Prvi je splošno veljaven in ga sprejmejo vse članice, drugi pa velja le za tiste članice, ki si to želijo in ga sprejmejo.

Cilji EU izhajajo iz skupne želje po sobivanju članic in državljanov v državi prava, svobode in miru s posebnim poudarkom na spoštovanju različnosti kultur.

Osnovni cilji Unije so večji ekonomski in socialni razvoj, ustanovitev območja miru, varnosti in svobode, braniti in zavarovati EU ter izoblikovati prostor v Evropi in svetu.

Glavne pristojnosti EU so po tem predlogu doma in v tujini povezane z trgovino, carinsko unijo in monetarno politiko. EU je edina pristojna za vodenje politike EURA in za omogočanje pretoka blaga, oseb, kapitala in storitev.

Sporazumno bo EU koordinirala makroekonomsko politiko svojih članic.

Komplementarne pristojnosti, ki so torej deljene med Unijo in članicami, so šport, turizem, civilna obramba, javno zdravstvo, socialne službe, kultura in izobraževanje.

Unija bi imela skupno zunanjo politiko, skrbela pa bo tudi za boj proti mednarodnemu kriminalu, koordinacijo sodelovanja policij posameznih držav.

EU lahko vzpostavi skupne politike na področju zaposlovanja, varovanja enakih možnosti državljanov in članic, finančnega trga, transporta in komunikacij, energije, znanosti, raziskovanja in tehnologije, varstva potrošnikov, okolja, prekomorskega razvoja, migracij in azila.

Na področju financ naj bi imela Unija svoj proračun in proračunska sredstva.

³⁶ Delovni dokument evropske konvencije: CONV 234/02, A. Duff, contribution 82, 3.9.2002.

Institucije EU naj bi bile: Kongres, Konvencija, Evropski parlament, Evropski svet, Svet ministrov, Evropska komisija, Evropsko sodišče (ECJ), Evropsko računsko sodišče in Evropska centralna banka.

- Kongres sestavlja Evropski parlament in enako število članov predstavnikov nacionalnih parlamentov držav članic. Njegova naloga je v prvi vrsti izvolitev ali interpelacija predsednika Evropske komisije.

- Konvencija je ustanovna skupščina EU, ki jo sestavljajo predsednik, delegacija Evropskega sveta in Evropske komisije in enako število poslancev iz Evropskega parlamenta in nacionalnih parlamentov držav članic.

- Evropski parlament naj bi imel 700 članov, od tega 630 članov izvoljenih na regijskih volilnih okrožjih, 70 članov izvoljenih na področju celotnega ozemlja EU, voljeni pa bi bili za 5-letni mandat. Njegova vloga je zlasti v zakonodajnem postopku (skupaj s Svetom ministrov).

- Evropski svet naj bi sestavljali šefi držav ali vlad držav članic in predsednik Evropske komisije, obveljala pa bi 6 mesečna rotacija predsedujočega (izmed šefov držav ali vlad držav članic). Njegova naloga bi bila sestaviti delovni program EU po predlogu, ki ga poda Evropska komisija po posvetovanju z EP in nacionalnimi parlamenti držav članic. Evropski svet določa splošno politično usmeritev EU, lahko pa deluje v imenu Sveta ministrov.

- Svet ministrov sestavljajo ministri vlad držav članic, predseduje mu predsednik Evropske komisije ali njegov predstavnik, vendar nima pravice do glasovanja. Na področju zunanje varnosti in obrambe naj bi imel Svet ministrov pravico do iniciative, za skupne akcije pa lahko deluje na predlog Evropske komisije in po posvetovanju z EP.

- Evropsko komisijo sestavljajo predsednik in 13 članov. Predsednika Evropske komisije izvoli Kongres na predlog ene ali več držav članic z absolutno večino članov. Volitve opravijo takoj po volitvah v EP. Njenega podpredsednika imenuje EP na

predlog Sveta, ostale člane pa imenuje EP na predlog predsednika Evropske komisije. Evropska komisija ima moč odločanja in lahko poda mnenja. Predlaga delovni program Evropskega sveta, predlagala pa naj bi tudi letni proračun Svetu in EP.

- Centralna banka izdaja EURO in določa monetarno politiko Unije.

EU lahko ustanovi svoje oborožene sile za varnostne in obrambne operacije (peace-making, peace-keeping) in humanitarne obveznosti.

Ta tudi federalno usmerjen predlog podpira osnove mehanizmov za doseganje skupne zunanje in varnostne politike, odpira pa pot k debati o povsem federalni ureditvi, ki bi jo podkrepila tudi novo formirana institucija – Kongres³⁷. Lasten proračun in neodvisno upravljanje s temi sredstvi pa bi omogočalo funkcioniranje EU kot realne naddržave. Menim, da je ta osnutek ustave pomemben zlasti zaradi odpiranja dileme med tem, ali bo jutrišnja EU stopila na pot federacije ali ne.

³⁷ Sestavljen naj bi bil iz predstavnikov nacionalnih parlamentov in EP.

1.4.3 Predlog ustave Roberta Badinterja³⁸

Badinterjeva ustava v svojem predlogu izhaja iz stališča, da je razlog za trenutno neučinkovitost Unije v prvi vrsti v njeni nejasni delitvi pristojnosti med njo in državami članicami ter v premajhni meri legitimnosti, učinkovitosti in jasnosti institucij EU.

Badinter predlaga ustanovitev funkcije predsednika EU, vendar pa naj bi bila ta funkcija po njegovem mnenju predvsem simbolična, tako bi bila vloga predsednika povezovanje med evropskimi narodi, to pa bi tudi vodilo k večji legitimnosti EU.

Na področju skupne zunanje in varnostne politike ne predlaga velike razširitve pristojnosti kot jo že ima obstajajoči komisar za zunanje zadeve. Politiko skupne zunanje in varnostne politike naj bi namreč s kvalificirano večino sprejemal Svet.

Izvršna oblast EU imajo po Badinterju Svet, Predsednik vlade EU in Evropska komisija. Glavno vlogo ima pri tem Svet, ki sprejema odločitve v vsebinskem smislu, Evropska komisija pa sprejema odločitve tehničnega pomena.

Zakonodajno vlogo naj bi v celoti prevzel Evropski parlament. Pri tem pa bi se posvetoval s svetom nacionalnih parlamentov, novim organom, ki bi predstavljal parlamente članic, kar bi služilo večanju legitimnosti.

Badinterjev predlog se odlikuje po drznem in jasnem stališču, da so potrebne korenite spremembe v smislu doseganja večje učinkovitosti EU. Zlasti odmeven je bil njegov predlog o novi funkciji predsednika Unije, ki bi, čeprav bi imel bolj simbolično vlogo, lahko močno pripomogel k večji prepoznavnosti EU in na ta način odprl pot k sprejemanju EU kot resnično enotne zveze. Seveda je bilo pri tem vprašanju veliko debat zlasti o načinu izvolitve na to funkcijo. Državljeni EU na splošne »evropske volitve« verjetno še niso pripravljeni, imenovanje s strani katere od institucij pa bi po mojem mnenju ogrozilo že tako šibko stopnjo demokratične legitimnosti evropskih institucij.

³⁸ Delovni dokument evropske konvencije: CONV 317/02, R. Badinter, contribution 105, 30.9.2002.

1.4.4. Ustavni predlog prof. Alana Dashwooda³⁹

V nasprotju z bolj federalnimi predlogi ta predlog ustavne pogodbe izhaja iz predpostavke, da je ustava EU ustava suverenih držav, posebej pa se poudari, da so članice vložile in ne prenesle določen del svoje suverenosti, da bi na ta način dosegle večjo korist in lažje izvrševanje določenih skupnih namenov.

Na področju institucij predlaga preimenovanje sveta EU v Svet ministrov, da se ta ne bi zamenjeval z Evropskim svetom.

Zanimiva je tudi specifikacija izstopnega procesa, ki so se ga marsikateri predlogi (verjetno tudi namerno) izognili. Po tem naj bi država članica morala obvestiti Svet o svoji nameri. Svet pa bi po posvetovanju z Evropsko komisijo in z EP določil prilagoditve, v povezavi z izstopom takšne države.

Omenjeni predlogi ustav, ki sem jih izbral tako, da sem pokazal kar najbolj različne poglede na bodočo ustavno ureditev, so služili kot zanimivo izhodišče na poti k oblikovanju skupnega predloga ustavne pogodbe EU. Najpomembnejše so po mojem mnenju iniciative k institucionalnim spremembam kot so ustanovitev funkcije predsednika EU, večanje moči EP (zlasti v zakonodajnem postopku EU), predlog ustanovitve kongresa (kot pot k federalni ureditvi), oblikovanje skupne zunanje in varnostne politike ter večanje legitimnosti institucij EU (denimo predlog neposrednega voljenja poslancev EP).

Že iz prvih predlogov ustavne pogodbe lahko razberemo, da je iskanje poti k skupni ustavi EU pot k konsenzu med federalizmom in nacionalizmom, med transparentnostjo, učinkovitostjo, skupnimi cilji in tradicionalnim varovanjem interesov posameznih držav. Čeprav je za veliko večino omenjenih predlogov na začetku veljalo, da so preveč drzni, se je del teh odrazil v končnem predlogu ustavne pogodbe, ki ga je podala konvencija.

³⁹ Delovni dokument evropske konvencije: CONV 345/1/02, Dashwood, contribution 122, 16. 10.2002.

1.5. PREDLOG USTAVNE POGODBE EU

20. junija 2003 je predsednik Evropske konvencije V. Giscard d'Estaing predal »predlog ustavne pogodbe EU« Evropskemu svetu, ki je takrat zasedal v Solunu. V spremljajočem pismu⁴⁰ je predsednik ugotavljal: »...Konvencija je bila povabljena, da sestavi predloge za Unijo, ki naj odgovorijo na tri temeljne izzive: kako državljanke in državljane približati zasnovi Evrope in evropskim institucijam, kako organizirati politiko in evropsko politično območje v razširjeni Uniji, kako iz Evrope narediti dejavnik stabilnosti in vzor za novi, večplastni svet. Da bi Evropi pomagala pri soočanju s tem izzivom, je Konvencija opredelila odgovore na ciljna vprašanja, ki so zastavljena v Laekenski deklaraciji⁴¹(...) Laekenska deklaracija med drugim tudi zastavlja vprašanje, ali bi utegnili poenostavitev in reorganizacija Pogodb privedi do sprejetja ustavnega besedila. Delo Konvencije se je nazadnje sklenilo s sestavo osnutka Pogodbe o vzpostavitvi Ustave za Evropo, ki je bil deležen širokega soglasja na plenarnem zasedanju 13. junija 2003 ...

...To je torej besedilo, ki ga imamo danes, 20. junija 2003, čast predstaviti na srečanju Evropskega sveta v Solunu v imenu Evropske konvencije, ki naj pomeni temelj prihodnje Pogodbe o ustanovitvi prihodnje evropske Ustave ...«

S to izjavo predsednika Evropske konvencije se je začelo zaključevanje le-te, saj je s tem dokumentom odgovorila na Laekenska vprašanja, kar je bil tudi njen prvoten namen. Predlog ustavne pogodbe je nastajal s konsenzom, delo je vodilo predsedstvo, tekst pa se je dokončno izoblikoval na plenarnih zasedanjih. Svoje amandmaje so podale tako politične skupine kot vladne in nevladne organizacije, predlogi pa so prihajali tako s strani posameznikov kot organizacij (cerkvene, okoljevarstvene ...). Ob upoštevanju vseh teh elementov je Evropska konvencija iskala konsenz, ki se izraža v omenjenem ustavnem predlogu. Zaradi narave dela in

⁴⁰ Slovenski prevod je na voljo v arhivu Komisije Državnega zbora RS za evropske zadeve.

⁴¹ - Predlaga boljše porazdelitev in opredelitev pristojnosti med Unijo in državami članicami,
- predlaga zlitje pogodb s priznavanjem pravne osebe Unije,
- predlaga poenostavitev instrumentov ukrepanja v Uniji,
- predlaga ukrepe za utrjevanje demokratičnosti, preglednosti in učinkovitosti Evropske unije s spodbujanjem nacionalnih parlamentov, da prispevajo k legitimnosti evropske zasnove, s poenostavitvijo postopka odločanja in s tem, da prispeva k večji preglednosti in razumljivosti evropskih institucij,
- predlaga ukrepe, potrebne za utrjevanje vloge vseh treh institucij Unije in njihove učinkovitosti, seveda ob upoštevanju posledic širitve.

sestave Evropske konvencije ima ta veliko težo, česar se zaveda tudi medvladna konferenca, zato ni pričakovati odpiranj velikih vsebinskih vprašanj, na katere je že dala odgovor Evropska konvencija.

Glede na ostale predloge ustavnih pogodb posameznikov, ki sem jih zgoraj predstavil, se končni tekst v marsičem ujema, ni pa bilo prostora za povsem radikalne spremembe, zlasti v smislu čiste federalne ureditve, kakršno predlaga v svoji federalni ustavi denimo Andrew Duff (predlaga celo ustanovitev kongresa ...). Seveda moramo prve predloge razumeti kot odpiranje poti in odkrivanje različnih možnosti ustavnih sprememb, zato so verjetno avtorji, kot sta to storila denimo Duff ali Paciottijeva, v svojih predlogih namerno predstavili radikalne rešitve bolj kot izziv kot pa realno rešitev.

Ob predstavljanju predloga ustavne pogodbe želim poudariti, da je k posameznim členom (vseh je okoli 400) v povprečju bilo podanih od 30-50 amandmajev⁴² na posamezen člen. To pa so seveda samo amandmaji, ki so bili podani konvenciji, verjetno pa je prošenj, pobud in predlogov, ki so jih člani dobivali posamezno ali pa kot stranke, še nekajkrat toliko. Hitro obravnavanje in sprejemanje členov je omogočilo delo DS, saj so v teh že dosegali dovršen del potrebnega konsenza pri posameznih vprašanjih.

Predlog ustavne pogodbe⁴³

Predstavil bom zanimivejše določbe predloga ustavne pogodbe, ki je bila izročena na vrhu v Solunu, zlasti tiste dele, ki se dotikajo do sedaj najbolj občutljivih tem o prihodnosti EU⁴⁴.

Preambula

Pri oblikovanju preambule je bilo veliko govora in pritiska, da bi se eksplicitno omenilo, da Evropa, kakršno poznamo sedaj, črpa svoje vrenote iz krščanstva, nekateri pa so celo zahtevali omembo Boga (kar je primer denimo v ustavi ZDA).

⁴² Amandmaji, ki so bili podani konvenciji, so na voljo na :

<http://european-convention.eu.int/amendemTrait.asp?lang=EN>

⁴³ oblikovano med 12. in 17. junijem, sledili pa so številni popravki do 11.7.03, ko je bilo zadnje zasedanje Evropske Konvencije, dokument CONV 797/1/03, dostopen na www.eu-convention.int .

⁴⁴ Pri navajanju členov je možno manjše odstopanje v oštevilčevanju zaradi številnih popravkov, ki so sledili vse do 11.7, ko je bil končni osnutek ustavne pogodbe podpisan s strani vseh članov Evropske konvencije.

Konvencija je po daljših razpravah prišla do konsenza v formulaciji: *»...Ob črpanju navdiha iz kulturnega, verskega in humanističnega izročila Evrope, katerega vrednote so še vedno prisotne v njeni dediščini in je v življenje družbe vtkalo spoznanje o osrednji vlogi človeške osebe in njenih nedotakljivih in neodtujljivih pravic ter spoštovanju prava...«.*

Predlog ustavne pogodbe je sestavljen iz štirih delov:

- I. DEFINICIJA IN CILJI UNIJE**
- II. LISTINA TEMELJNIH PRAVIC**
- III. POLITIKE IN DELOVANJE UNIJE**
- IV. SPLOŠNE IN KONČNE DOLOČBE**

V prvem delu je opredeljena ustanovitev EU, njeni cilji, vrednote, temeljne svoboščine, odnosi med Unijo in njenimi članicami ...

V prvem členu (Člen I-1: Ustanovitev Unije) je opredeljeno, da se *»ustanavlja Evropska unija, na katero države članice prenašajo pristojnosti za uresničevanje skupnih ciljev. Unija usklajuje politike, s katerimi si države članice prizadevajo te cilje doseči in na način Skupnosti izvaja pristojnosti, ki so ji zaupane.«* V tem členu se mi zdi izredno pomembna določitev prenašanja pristojnosti, s tem so države članice dejansko pripravljene povsem prepustiti nekatere pristojnosti nadnacionalni tvorbi, kar lahko razumemo kot pot k EU federalizmu.

Pod cilji Unije beremo, da (Člen I-3: Cilji Unije) *»Unija svojim državljanom in državljanom zagotavlja področje svobode, varnosti in pravice brez notranjih meja in enotni trg s svobodno in neizkrivljeno konkurenco.«* Takšna formulacija po mojem mnenju omogoča preprečevanje dosedanjega pretiranega »trgovanja« in neracionalne zaščite domačega gospodarstva na škodo drugih članic. Samo z iskanjem skupne koristi, pa čeprav na kratkoročno škodo nekaterih segmentov gospodarstva, lahko dolgoročno dosežemo vesplošno blaginjo celotne EU. Taktika dosedanjega meddržavnega trgovanja med članicami za dosego določenih ugodnosti bi v razširjeni Evropi s 25 članicami pomenila polom, saj bi zaradi velikih ekonomskih razlik med državami z izkrivljeno konkurenco dosegli rojstvo nove večrazredne EU. Seveda je spodbujanje konkurenčnosti, zlasti v obliki pomoči za revnejše članice, po mojem mnenju dobrodošel začetek, ki pa kljub temu ne bi smel biti trajne narave, pač

pa bi omogočil samo lažjo reorientacijo slabših gospodarskih panog in s tem lažji prehod na enoten, konkurenčen evropski trg, ki pa bi svoj obstoj lahko zagotovil z orientacijo v čezmejno trgovino, zlasti z Rusijo in azijskimi državami.

V določbi, ki govori o razmerju med Unijo in članicami je določeno, da *»Države članice pomagajo uresničevati naloge Unije in se vzdržijo ravnanja, ki bi lahko ogrozilo doseganje z ustavo določenih ciljev.«* (Člen I-5: Odnosi med Unijo in državami članicami). Vendar pa ni nikjer omenjeno sankcioniranje ravnanja, ki bi bilo na škodo drugih članic, ali opuščanje ravnanja v korist Unije, do česar bo v realni situaciji vsaj na začetku prihajalo.

V členu o državljanstvu (Člen I-8: Državljanstvo Unije) se mi zdi zanimivo da je za državljane EU določena *»pravica voliti in kandidirati na volitvah v Evropski parlament in na občinskih volitvah v državi članici, kjer prebivajo, pod enakimi pogoji kot državljani te države članice«*, kar bo pomenilo nadnacionalen sistem kadrovanja.

V smislu osnovanja nadnacionalne države je pomembna pravna veljavnost aktov EU, po osnutku ustavne pogodbe EU je namreč določeno da so *»Ustava in pravo, ki ju sprejmejo institucije Unije med izvajanjem pristojnosti, ki so jim zaupane, nad pravom držav članic«* (Člen I-10: Pravo Unije).

Že v prvih predlogih ustavne pogodbe, ki sem jih predhodno predstavil, je jasno razvidno, da je pomembna razporeditev pristojnosti med državami članicami in Unijo. V osnutku ustavne pogodbe so določene tri vrste pristojnosti (Člen I-11: Kategorije pristojnosti):

Izključne (Člen I-12: Izključna pristojnost):

- *Monetarna politika za države članice, ki so sprejele evro,*
- *skupna trgovska politika,*
- *carinska Unija,*
- *ohranitev pomorskih bioloških virov v okviru skupne politike za ribištvo.*

Unija ima tudi *»izključno pristojnost za sklenitev mednarodnega sporazuma, če je to predvideno v zakonodajnem aktu Unije, če je potrebno, zato da Unija izvaja svojo pristojnost notranje, ali če to vpliva na interni akt Unije.«*

Deljene (Člen I-13: Področja deljene pristojnosti):

- *Notranji trg,*
- *področje svobode, varnosti in pravice,*
- *kmetijstvo in ribištvo, razen ohranitve pomorskih bioloških virov,*
- *promet in transevropska omrežja,*
- *energetika,*
- *socialna politika za vidike, določene v III. delu,*
- *ekonomska, socialna in teritorialna kohezija,*
- *okolje,*
- *varstvo potrošnikov,*
- *skupna skrb za varnost na področju javnega zdravja.*

Za področje raziskav, tehnološkega razvoja in vesolja je določeno, da ima »Unija pristojnost za izvajanje ukrepov in zlasti za opredelitev in izvajanje programov; vendar izvajanje te pristojnosti držav članic ne sme ovirati pri izvajanju njihovih pristojnosti.«

Podobno pa je določeno na področju območja sodelovanja za razvoj in humanitarne pomoči.

Na področju zaposlitvene in ekonomske politike je novost (Člen I-14: usklajevanje ekonomske in zaposlovalne politike) ta, da Unija sprejema ukrepe, s katerimi zagotavlja uskladitev ekonomske politike držav članic, prav tako pa ureja področje zaposlitvene politike. Unija lahko tudi sprejme pobude za uskladitev socialnih politik držav članic.

Uspešno vodenje politik na tem področju bi po mojem mnenju lahko kmalu pripeljalo do določanja skupne evropske minimalne plače, uskladitve socialnih pravic in skupnega zmanjševanja brezposelnosti. Na poti k temu pa bo seveda potrebno premagati še strah velikih držav, da bi se jim s takšnim posploševanjem znižal življenjski standard.

Posebne pozornosti je bila skozi vse razprave Evropske konvencije deležna skupna zunanja in varnostna politika, ki so jo kot nujnost za obstoj učinkovite EU videli

številni predstavniki. Predlog ustavne pogodbe opredeljuje, da (Člen I-15: skupna zunanja in varnostna politika) »*pristojnosti Unije na področju skupne zunanje in varnostne politike zajemajo vsa področja zunanje politike in vsa vprašanja, ki zadevajo varnost Unije, vključno s postopnim oblikovanjem skupne obrambne politike, ki lahko pripelje do skupne obrambe*«, ter da »*države članice aktivno in brez pridržkov podpirajo skupno zunanjo in varnostno politiko Unije v duhu lojalnosti in vzajemne solidarnosti in upoštevajo ukrepe, ki jih Unija sprejme na tem področju. Vzdržijo se ravnanja, ki je v nasprotju z interesi Unije, ali utegne oslabiti njeno učinkovitost.*« Zlasti od te nove določbe, ki odpira pot k skupni evropski zunanji in varnostni politiki si mnogi zelo veliko obetajo, obenem pa je potrebno ta člen brati s pridržanim optimizmom, saj je zelo verjetno, da bodo vsaj v začetnem obdobju posamezne države rajši ravnale v skladu z lastnimi interesi kot z interesi EU. Menim, da izkušnje, ki smo jih pred kratkim pridobili z Vilniuško izjavo in z Iraško krizo, ko se je pokazala evropska razdvojenost in nekoherentnost, jasno pozivajo k nujnosti skupnega evropskega mnenja v smislu omogočanja neoviranega in učinkovitega delovanja.

Podpora in usklajevanje (Člen I-16: Področja podpornega, usklajevalnega ali dopolnjevalnega ukrepanja)

Unija lahko sprejme podporne, usklajevalne ali dopolnitvene ukrepe za področja na evropski ravni:

- Industrija,
- varovanje in izboljšanje človekovega zdravja,
- izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport,
- kultura,
- civilna zaščita.

Eno najpomembnejših področij novega osnutka ustavne pogodbe je področje institucij. V kratki evropski zgodovini se je namreč pokazalo, da so mnoge institucije slabo delovale, neučinkovitost pa se s širjenjem samo povečuje. V duhu širitve na 25 je postalo jasno, da so institucionalne spremembe nujne. Evropska konvencija je skozi svoje delovne skupine in delo plenuma podala svoj odgovor, ki v osnutku

ustave predvideva institucije EU: EP, Evropski svet, Svet ministrov, Komisijo in Sodišče (Člen I-18: Institucije Unije).

EP (Člen I-19: Evropski parlament) skupaj s Svetom ministrov sprejema zakonodajo in opravlja proračunsko vlogo, na ta način se mu izredno poveča moč. EP opravlja tudi vlogo političnega nadzora in posvetovanja ter izvoli predsednika Evropske komisije. Na ta način dobiva EP, ki je bil do sedaj bolj posvetovalno telo, vlogo »pravega« parlamenta. K temu kaže tudi njegov mandat, EP je namreč neposredno izvoljen s splošnim glasovanjem evropskih državljanov na svobodnih in tajnih volitvah. Trajanje mandata je pet let. Pri tem je omejeno tudi število poslancev na sedemsto šestintrideset, kar bi preprečilo večanje parlamenta ob možnih bodočih širitvah, pri tem naj posamezna članica ne bi imela manj kot štiri poslance. Predsednika EP voli izmed svojih članov.

Novo določbe odgovarjajo na kritike, da je EP nelegitimen, ker so njegovi predstavniki voljeni po različnih državah različno. Z novim sistemom dobivamo enoten volilni sistem kot tudi povečane pristojnosti, kar kaže, da EP ne bo več »posvetovalno« telo temveč pravi demokratični forum z močjo (deljeno) legislative.

Evropski svet (Člen I-20: Evropski svet) ne izvršuje zakonodajnih funkcij, temveč *»daje Uniji zagon, potreben za njen razvoj, in opredeljuje njene splošne politične usmeritve in prioritete.«* Evropski svet sestavljajo voditelji držav ali vlad držav članic skupaj z njegovim predsednikom in predsednikom Komisije. Pri njegovem delu pa sodeluje zunanji minister Unije. Sestanke (štirikrat letno) sklicuje njegov predsednik, odločitve pa se sprejemanjo s soglasjem.

Tu je pomembna novost vključitve nove funkcije zunanjega ministra Unije, ter položaj **predsednika Evropskega sveta** (Člen I-21: Položaj predsednika Evropskega sveta), ta je voljen s strani Evropskega sveta s kvalificirano večino za dveinpolletni mandat, ki se lahko ponovi. Predsednika lahko razreši Evropski svet.

Po osnutku ustavne pogodbe so pristojnosti predsednika Evropskega sveta, da:

- *Predseduje Evropskemu svetu in vodi njegovo delo,*
- *skrbi za njegovo ustrezno pripravo in kontinuiteto v sodelovanju s predsednikom Komisije in na podlagi dela Sveta za splošne zadeve,*

- si prizadeva za večjo kohezijo in soglasje v okviru Evropskega sveta,
- po vsakem sestanku predloži poročilo Evropskemu parlamentu.

Iz tega izhaja, da predsednik Evropskega sveta v »teji funkciji in na svoji ravni zagotovi zunanje zastopanje Unije v zadevah, povezanih z njeno skupno zunanjo in varnostno politiko, brez poseganja v odgovornosti ministra za zunanje zadeve Unije«

Na ta način je EU pridobila visokega predstavnika z omejeno močjo odločanja, obenem pa veliko mero legitimnosti (voljen s kvalificirano večino šefov držav članic). Tako je dosežen kompromis med tistimi, ki so hoteli pravega predsednika EU in tistimi, ki so bili proti. Problematično se mi zdi prepletanje funkcij zunanjega ministra in predsednika Evropskega sveta, saj se bo slednji na uradnih obiskih v tujini težko izognil komentiranja zunajih dogodkov, torej bo nujno potrebno predhodno usklajevanje teh dveh predstavnikov.

Svet ministrov (Člen I-22: Svet ministrov) skupaj z EP sprejema zakonodajo, izvršuje proračun, sprejema politične opredelitve in izvaja usklajevalno vlogo »Sestavljajo ga predstavniki vsake države članice na ministrski ravni za vsako od njegovih sestav. Samo ta predstavnik lahko zastopa zadevno državo članico in glasuje v njenem imenu«, odločitve pa Svet ministrov sprejma s kvalificirano večino (Člen I-23: Sestave Sveta ministrov).

Usklajeno delo Sveta ministrov zagotavlja **Svet za zakonodajo in splošne zadeve**.

V smislu zakonodajne vloge Svet ministrov preuči in skupaj z Evropskim parlamentom uzakonja evropske zakone, pri čemer predstavlja vsako državo članico v Svetu ministrov predstavnik na ministrski ravni iz ustreznega resorja, odvisno od vsebine dnevnega reda.

»**Svet za zunanje zadeve** na podlagi strateških smernic, ki jih opredeli Evropski svet, izoblikuje zunanjo politiko Unije, in zagotovi doslednost njenih ukrepov. Svetu za zunanje zadeve predseduje zunanji minister Unije«.

Evropski svet lahko sprejme odločitev, s katero vzpostavi druge sestave, v katerih se lahko sestane Svet ministrov, ki jim, razen v primeru Sveta za zunanje zadeve, predsedujejo predstavniki držav članic v Svetu ministrov na podlagi nepristranske rotacije za obdobje najmanj enega leta, Evropski svet sprejme odločitev, s katero določi pravila take rotacije »ob upoštevanju evropskega političnega in ozemeljskega

ravnovesja ter raznolikosti držav članic.«

Pri oblikovanju Sveta ministrov se je torej ohranilo načelo rotacije, za katerega so se zavzemale zlasti »male« države, med njimi tudi Slovenija, vendar se je zlasti zaradi strahu pred neučinkovitostjo določilo, da morajo biti mandati najmanj enoletni. Zlasti pomemben bo Svet za zunanje zadeve, ki bo določal smernice zunanjih odnosov EU.

Evropska komisija (Člen I-25: Evropska komisija) uveljavlja splošne evropske interese, zagotavlja uporabo ustave in ukrepov, ki jih sprejmejo institucije, izvršuje proračun in upravlja programe, usklajuje, izvršuje in upravlja (razen na področju skupne zunanje in varnostne politike) ter daje pobude za letno in večletno programiranje Unije.

Akti Unije se sprejmejo samo na podlagi predloga Komisije (razen če je drugače določeno).

Komisija je sestavljena iz Kolegija (v katerem je predsednik, minister za zunanje zadeve, ki je obenem tudi podpredsednik, in trinajst evropskih komisarjev po sistemu nepristranske rotacije med članicami).

Pri svojem delu je Komisija povsem neodvisna, člani Komisije ne smejo zahtevati ali sprejemati navodil nobene vlade oziroma organa. S tem se poskuša izogniti diktiranju vlad, zlasti ob dejstvu, da bo zaradi rotiranja prihajalo do različnega zastopanja članic.

Kot Kolegij je Komisija odgovorna EP, njen predsednik je odgovoren za delo, ki ga opravljajo komisarji. EP lahko vloži nezaupnico Komisiji v primeru, da je nezaupnica izglasovana, morajo vsi Komisarji odstopiti. Tu se še enkrat pokaže velika pristojnost EP, ki bo na ta način lahko nadziral delo Komisije.

Predsednika Evropske komisije (Člen I-26: Predsednik Evropske komisije) predlaga (ob upoštevanju volitev v EP in po ustreznem posvetovanju) Evropski svet, ki (s kvalificirano večino) EP predlaga kandidata za predsedstvo Komisije, nato EP z večino svojih članov kandidata lahko izvoli, v nasprotnem primeru se postopek ponovi z drugim kandidatom.

Predsednik Evropske komisije iz seznamov, ki so jih pripravile članice in na katerih so po trije kandidati (nujno morata biti zastopana oba spola), izbere 13 komisarjev po kriteriju sposobnosti, zavezanosti Evropi in neodvisnosti. Celotno sestavo potrdi EP.

Komisija pa ima petletni mandat.

Naloge predsednika Evropske komisije so zlasti, da:

- *Opredeli usmeritve, v okviru katerih Komisija opravlja svoje naloge,*
- *odloča o njeni notranji organiziranosti, s čimer zagotavlja doslednost, učinkovitost in enotnost njenega ravnanja,*
- *izmed članov Kolegija imenuje podpredsednike.*

Na zahtevo predsednika Evropske komisije mora komisar odstopiti.

Ena najpomembnejših novosti je v povezavi s skupno zunanjo in varnostno politiko osnovanje **funkcije zunanjega ministra Unije** (Člen I-27: Zunanji minister Unije).

Ta je imenovan s strani Evropskega sveta (s kvalificirano večino) in ob soglasju predsednika Komisije. Njegova naloga je vodenje skupne zunanje in varnostne politike Unije. Evropski svet lahko po enakem postopku zaključi njegov mandat.

Zunanji minister je eden od podpredsednikov Komisije in sodeluje pri delu Evropskega sveta. Nevarnost, ki jo vidim pri tej novi funkciji, je zlasti razpetost med Svetom in Komisijo, kar pa se ob dobrem delu seveda lahko izkaže za prednost. Ta oseba bo morala imeti močno politično težo, sicer jo bodo izrinile druge institucije.

Posebna varovala v povezavi s to funkcijo so zapisana še v posebnih določbah (Člen I-39: Posebne določbe za izvajanje skupne zunanje in varnostne politike). Tako je denimo predvideno, da skupno zunanjo in varnostno politiko uveljavijo minister za zunanje zadeve Unije in države članice z uporabo nacionalnih virov in virov Unije, kar bi omogočilo sodelovanje na nacionalni in nadnacionalni ravni na področju zunanje politike. Določeno je tudi, da se je treba redno posvetovati z Evropskim parlamentom o glavnih vidikih in temeljnih izbirah v skupni zunanji in varnostni politiki. Na ta način bo skupna zunanja politika ena najkompleksnejših institucij, kljub temu pa je to velik korak naprej na poti v združeno Evropo.

Sodišče (Člen I-28: Sodišče) vključuje Evropsko sodišče, Visoko sodišče in specializirana sodišča, njegova naloga je zagotavljanje spoštovanja prava pri razlagi in uporabi osnutka ustavne pogodbe.

Sestavljeno je iz enega sodnika iz vsake države članice, ki mu pomaga generalni pravobranilec. Visoko sodišče ima vsaj po enega sodnika iz vsake države članice za

šestletni mandat, imenovani so s skupnim soglasjem vlad držav članic. Ena glavnih nalog Sodišča je razlaganje prava Unije oziroma veljavnosti aktov, ki so jih institucije sprejele.

Poleg omenjenih institucij osnutek ustavne pogodbe predvideva še Evropsko centralno banko, ki bi skrbela za stabilizacijsko politiko in politiko evra, sestavljajo pa jo Evropska centralna banka in nacionalne banke posameznih članic (Člen I-29: Evropska centralna banka), Računsko sodišče (Člen I-30: Računsko sodišče), ki opravlja revizijo ter pregleduje evidenco vseh prihodkov in izdatkov Unije in skrbi za dobro finančno poslovanje ter drugi posvetovalni organi Unije. Slednji so v pomoč Evropskemu parlamentu, Svetu ministrov in Komisiji, takšna sta Odbor regij in Ekonomski in socialni odbor, ki opravljata posvetovalno vlogo. Prvi je sestavljen iz predstavnikov regionalnih in lokalnih organov, Ekonomski in socialni odbor pa sestavljajo predstavniki organizacij delodajalcev, delojemalcev in drugih predstavnikov civilne družbe⁴⁵.

Kot odgovor na številne kritike, da EU ni dovolj demokratična, je določeno, da so po načelu reprezentativne demokracije (Člen I-45: Načelo reprezentativne demokracije) na ravni Unije državljani neposredno zastopani v EP, države članice pa so zastopane v Evropskem svetu in v Svetu ministrov preko svojih vlad, te pa so odgovorne nacionalnim parlamentom, ki jih izvolijo državljani posameznih članic. S takšno formulacijo se je po mojem mnenju močno povečala demokratična legitimiteta, ki je zlasti odraz povečanja moči EP, kar pa bo odprlo pot k participativnosti državljanov EU, ki je bila v preteklosti premalo izrazita.

Za varovanje človekovih pravic na ravni Unije je zanimiva institucija Evropskega varuha človekovih pravic (Člen I-48: Evropski Varuh človekovih pravic), ki ga imenuje Evropski parlament in sprejema pritožbe zaradi slabega ravnanja institucij, organov ali agencij Unije. Ta funkcija je povsem neodvisna. Takšen varuh bo torej dopolnilo k že obstoječim varuhom človekovih pravic na nacionalni ravni.

Na področju proračuna (Člen I-53: Sredstva Unije) ni temeljitih sprememb v smislu določitve skupnega evropskega davka (kot to zagovarjajo denimo federalisti), temveč

⁴⁵ Predvsem na socio-ekonomskem, civilnem, poklicnem in kulturnem področju.

je samo predvideno, da se Unija oskrbi s sredstvi, ki jih potrebuje za uresničevanje svojih ciljev in izvajanje svoje politike, brez poseganja v druge prihodke in se tako proračun Unije v celoti financira iz lastnih sredstev.

Odpravljeno je dosedanje neučinkovito razločevanje med obveznimi izdatki, ki so nujni in izhajajo neposredno iz sporazuma ali njegovih aktov in neobvezni, ki so tisti, ki bi jih bilo mogoče spremeniti ali jih celo odpraviti.⁴⁶

V prvem delu ustavne pogodbe so bile ene najbolj spornih točk tiste, ki se nanašajo na vstop oziroma izstop iz Unije (Člen I-58: Odvzem pravic iz članstva Unije in Člen I-59: Prostovoljni izstop iz Unije).

Določeno je, da Svet ministrov s kvalificirano večino lahko državi članici odvzame pravice, vključno z volilno pravico te države članice v Svetu ministrov. Kljub sprva velikim nesoglasjem znotraj evropske konvencije, ali naj bo člen o pogoju izstopa zapisan ali ne, je prišlo do formulacije člena, ki določa, da lahko izstopi vsaka država članica v skladu s svojo Ustavo, pri čemer država članica, ki sklene izstopiti, o svojem namenu obvesti Evropski svet, ta pa predlog preuči, čemur sledijo pogajanja in se sklene sporazum, v katerem se opredeli dogovor za izstop ob upoštevanju prihodnjega razmerja te članice z Unijo. Sporazum s kvalificirano večino (po pridobitvi privolitve EP) sklene Svet ministrov.

Drugi del osnutka ustavne pogodbe, ki govori o temeljnih pravicah, med členu uvaja tudi novosti kot denimo (Člen II-3: Pravica do spoštovanja osebe) prepoved razmnoževalnega kloniranja človeških bitij.

Pri tem, kaj je družina (vprašanje istosplonih partnerjev in posvojitev otrok je v različnih članicah različno) je predlog preveden, saj samo predvideva, da je pravica do poroke in družine opredeljena z notranjimi zakoni (Člen II-9: Pravica do poroke in pravica ustvariti si družino).

Posebno zanimiv se mi zdi Člen II-46: Diplomatsko in konzularno varstvo, ki določa, da » *na ozemlju tretje države, v kateri ni predstavništva države članice, katere državljan ali državljanica je, uživa vsak državljan Unije varstvo diplomatskih ali konzularnih organov katere koli države članice pod enakimi pogoji kot državljani te*

⁴⁶ Ta postopek sprejemanja proračuna je temeljil na 272. členu Pogodbe o evropski skupnosti (PES), ki pa je bil nespremenjen od leta 1975 in je torej že povsem neustrezen.

države članice«. Takšen sistem bo verjetno vodil v poenotenje storitev, saj nobena država ne bo želela omogočati manj storitev kot druga, morda je to prvi korak k skupnim evropskim predstavništvom, vsekakor pa bo to omogočilo zmanjšanje nepotrebne birokracije in stroškov za vse državljane EU, ki potujejo ali bivajo v tujini.

V tretjem delu, ki govori o politikah in delovanju Unije, je razčlenjeno področje, ki pokriva socialno, zaposlitveno, monetarno in druge skupne politike. Predvidena je vzpostavitev svobodnega notranjega trga s prostim pretokom ljudi in blaga (Člen III-15).

Zanimiv je Člen II-108, ki predvideva ustanovitev Evropskega socialnega sklada, čigar cilj je omogočiti lažje zaposlovanje delavcev ter povečevanje geografske in poklicne mobilnosti v Uniji. Skrbi tudi za prekvalificiranje in prilagajanje poklicnih usposabljanj industriji in proizvodnji Unije. S takšno službo bo, v primeru njenega učinkovitega delovanja, omogočeno na makroravni tisto, za kar se že dalj časa trudijo posamezne članice, pri čemer pa menim, da bo mobilnost v Uniji veliko bolje zaživela kot na nacionalni ravni, zaradi veliko večjih možnosti, ki jih taka skupnost lahko ponudi. Mislim, da je povsem realno pričakovati, da bo v naslednjih desetih letih nujno potrebno opraviti vsaj nekajletno delo v kakšni drugi članici. K temu nas bo prisilil razvijajoči se skupni trg, saj bo nujno potrebno dobro poznavanje razmer tudi v drugih delih Unije.

Členi III-318-325, ki govorijo o »okrepljenem sodelovanju«, so bili deležni zelo različnih mnenj. V teh členih je namreč določeno, da se posamezne članice lahko odločijo za posebno okrepljeno sodelovanje (vendar ne na področju obrambe ali zunanje politike), če pri tem ne spodkopavajo notranjega trga, ekonomske, socialne in teritorialne kohezije. Tega sodelovanja so se bale posebej nekatere manj bogate države, saj bi na ta način lahko prihajalo do diskriminacije določenih držav. Kot varovalo, da do tega ne bi prišlo. Pri postopku potrditve takšnega sodelovanja sodelujejo Svet ministrov, na katerega je prošnja po sodelovanju naslovljena, Komisija, ki lahko poda predlog, in EP, ki mora podati svojo privolitev. Stroški okrepljenega sodelovanja bremenijo vključene države članice, razen če drugače ne določijo vsi člani Sveta ministrov po posvetovanju z EP. Pri tem je seveda težko oceniti, da bo okrepljeno sodelovanje služilo skupnemu razvoju Unije z združevanjem specifičnih regionalnih potreb nekaterih članic in da ne bo prihajalo do diskriminacije

in združavanja malih članic proti velikim, bogatih članic proti revnim in novih proti starim članicam.

V zadnjem, četrtem delu je določeno (Člen IV-6), da postopek za revizijo ustave lahko poda vlada posamezne države članice, EP ali Komisija, ki predlog poda Svetu ministrov.

V svoji izjavi ⁴⁷, ki ga je podala Komisija o osnutku ustavne pogodbe EU in delu Evropske konvencije, je zapisano, da je bila naloga le-te, v duhu Laekenske deklaracije:

- Boljša razdelitev in definicija moči v Uniji,
- simplifikacija instrumentov,
- več demokratičnosti, transparentnosti in učinkovitosti.

S tem v zvezi v svoji izjavi Komisija pozdravlja integracijo listine o temeljnih pravicah v ustavo. Status pravne osebe, ki ga je Unija dobila, pa bo prispeval k njeni večji mednarodni veljavi. Dobro so ocenili tudi to, da ni prišlo do več predlogov, temveč do enega skupnega predloga ustave, kjer je le malo izjem in so člani dovolj splošni, kar bo olajšalo delovanje EU, jasneje pa je določena tudi razdelitev moči, kar bo naredilo Unijo bolj jasno in s tem tudi bolj dostopno državljanom. Posebej je poudarjen pozitiven pomen skupne zunanje in varnostne politike v povezavi z povečevanjem mednarodne veljave EU.

Kritična je bila Komisija zlasti do števila komisarjev, saj meni, da je neprimerno, da ima vsaka država svojega komisarja, ko pa ima glasovalno pravico le 15 komisarjav (kar dejansko pomeni, da bosta dve kategoriji komisarjev). Po njenem mnenju pa bi bilo potrebno storiti več na področju evra, zlasti v njegovi zunanji prepoznavnosti.

Vlada R Slovenije pa je v svojem mnenju⁴⁸, ki se ujema z mnenjem Komisije, še poudarila premajhno demokratično legitimiteto predsednika Komisije, saj tega imenuje Evropski svet, EP pa zgolj potrdi, kar pa ne prispeva k odpravi demokratičnega deficita.

⁴⁷ <http://europa.eu.int>, DN:IP/03/836, 13.6.2003

⁴⁸ Poročilo o delu Konvencije o prihodnosti Evrope, 901-13/2002-7, sprejeto na 28. redni seji 3.7.03.

Osnutek ustavne pogodbe EU je bil načeloma dobro spejet, za njim pa stoji širok konsenz, pomeni pa tudi novo obliko odločanja, ki bo v prihodnje verjetno postala praksa v odločanju o vprašanih prihodnje EU.

Če primerjam začetne osnutke in končno ustavno pogodbo, ugotovim, da je prišlo do dokaj federalne poti, kar se kaže v skupni zunanji in varnostni politiki, skupni monetarni in zaposlitveni politiki. Iz ustavnega predloga sklepam, da bo jutrišnja Evropa bolj kot kdajkoli Evropa priložnosti, saj je postavljen temelj njene enotnosti, kar bo povečalo njeno mednarodno veljavo, obenem pa se vzpostavlja mehanizme notranjega trga, okrepljenega sodelovanja in skupnega trga dela (s povečano mobilnostjo med poklici in lokacijami), kar bo članicam odprlo nove priložnosti.

Osebnostno se mi zdi zanimivo, da stare članice kot prioriteto postavljajo kriterij politične moči EU. Če je bilo rojstvo EU (skupnost za železo in jeklo) ekonomske narave, lahko trdimo, da je njena prihodnost v iskanju politične stabilnosti. Velike države kot Francija in Nemčija bi še pred dvajsetimi leti verjetno težko razmišljale o skupni varnostni in zunanji politiki, kar pa je v globaliziranem svetu nujnost. V Evropski konvenciji so dobro sodelovale tudi skandinavske države, ki so se zavzemale zlasti za večjo demokratično legitimiteto in povečevanje moči nacionalnih parlamentov in EP. Mislim, da bo za EU poseben izziv kako se bodo skandinavske države vklopile vanjo, so namreč države z malo prebivalcev, visokim BDP, izoblikovanimi močnimi interesnimi skupinami in z močno socialno politiko. Te države slonijo zlasti na izvozu in so bile med zadnjimi, ki so se priključile EU, zlasti zaradi nasprotovanja nadnacionalni razsežnosti EU. Državljeni so bili v teh državah zelo skeptični do EU, kar se je že pokazalo na referendumih o vstopu, ki so bili v teh državah izrazito negotovi. Na Norveškem pa ni uspel. Od vseh članic so bile ravno severne države najbolj na precepu o koristi vstopa. Te države namreč lahko največ izgubijo. Za razliko od Španije, Italije, ki so zlasti na ekonomskem področju in sociali veliko pridobile, so severne države utpele ekonomsko škodo in so morale prilagoditi, velikokrat v lastno škodo, zelo napredne socialne reforme⁴⁹. Osebnostno menim, da bo integracija skandinavskih držav (Švedska, Finska, Danska) dober indikator, ali je federalna EU mogoča ali ne. Če se bodo v tej nadnacionalni državi dobro počutile članice z visokimi ekonomskimi pokazatelji in razvito demokracijo in socialno politiko, potem menim, da se bo sčasoma takšna Evropa lahko dejansko združila.

⁴⁹ Povzeto po: Christine Ingebritsen, *Nordic states and the European Unity*, Cornell university, 2000.

2. DELO SLOVENSКИH ČLANOV KONVENCIJE

Evropsko konvencijo so posamezne države ocenile različno, vendar pa je bila ocena v splošnem ugodna. V poročilu Vlade RS⁵⁰ o delu Evropske konvencije je zapisano, da je prišlo do konflikta med velikimi in manjšimi članicami (na primer pri vprašanju vzpostavitve predsednika Evropskega sveta, ki so jo zagovarjale velike članice). »Na koncu so manše članice (torej tudi Slovenija) izborile v danih okoliščinah ugodne rešitve:

- Enakovredno rotacijo v evropski komisiji pri sestavi petnajstčlanskega kolegija, ki bo imel glasovalne pravice⁵¹...
- Načelo enakovredne rotacije predsedovanja za formacije Svetov...⁵²
- Omejitev pristojnosti Evropskega sveta ... in njenih pristojnosti«

Po mnenju poročila so bili predstavniki malih članic uspešni predvsem zato, ker so sestavili »trdno načelno koalicijo somišljenikov«, pri tem pa so »v predsedstvu Konvencije pomembno vlogo odigrali predstavniki manjših držav (danski vladni predstavnik Christophersen, irski parlamentarni predstavnik Bruton in slovenski parlamentarni predstavnik Peterle).«

Slovenski vladni predstavnik in njegov namestnik sta delovala aktivno in sta svoja stališča izoblikovala tudi na podlagi brainstormingov⁵³.

O delu Evropske konvencije je v poročilu zapisano, da se »Slovenija strinja, da je rezultat Konvencije dober. Osnutek Ustavne pogodbe zaznamuje preprosta in jasna struktura, njegovo besedilo je jedrnato, moderno, lahko berljivo ter razumljivo, s čimer dosega namen približanja Unije njenim državljanom...«.

⁵⁰ Poročilo o delu Konvencije o prihodnosti Evrope, 901-13/2002-7, sprejeto na 28. redni seji 3.7.03.

⁵¹ Članice, ki ne bodo imele svojega člana v Kolegiju, bodo vseeno imele člana Komisije, vendar ta ne bo imel glasovalnih pravic.

⁵² Razen na področju za zunanje zadeve, ki mu predseduje zunanji minister.

⁵³ Sklicani s strani MZZ, ministra dr. Rupla.

2.1. SLOVENSKI PREDSTAVNIKI V EVROPSKI KONVENCIJI⁵⁴

Slovenija je kot država kandidatka vstopila v Evropsko konvencijo z enim vladnim in dvema parlamentarnima predstavnikoma. Vsak od njih pa je imel enega namestnika.

1. Predstavniki vlade R Slovenije:

- Član: **Dr. Matjaž Nahtigal**

Nadomestni član: Janez Lenarčič

- Predstavnik Vlade namesto dr. Matjaža Nahtigala je postal **dr. Dimitrij Rupel**, minister za zunanje zadeve.

2. Predstavniki parlamenta republike Slovenije

- Član: **Jelko Kacin (LDS)**, predsednik Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za zunanje zadeve

Nadomestni član: Franc (Feri) Horvat (ZLSD), predsednik Odbora Državnega zbora Republike Slovenije za gospodarstvo

- Član: **Alojz Peterle (Nsi)**, predsednik Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za evropske zadeve

Nadomestni član: Mihael Brejč(SDS), podpredsednik Državnega zbora Republike Slovenije

- **Dr Slavko Gaber** je bil član Konvencije do 19.12.2002, **Jelko Kacin** ga je zamenjal 24.1.2003.

- **Danica Simšič** je bila članica Konvencije do 20.12.2003, **Feri Horvat** jo je zamenjal 24.1.2003.

⁵⁴ Podatke so posredovali na Komisiji Državnega zbora RS za evropske zadeve.

Za Slovenijo in »za države kandidatke je izrednega pomena, da imajo svojega predstavnika v predsedstvu evropske konvencije (poslanec Državnega zbora RS **Alojza Peterleta**), ki so ga izbrali predstavniki nacionalnih parlamentov držav kandidatk.«⁵⁵ S tem je imela Slovenija v Evropski Uniji posedno vlogo, saj je njen parlamentarni predstavnik kot edini iz držav kandidatk sodeloval v predsedstvu, kjer so se sprejemale smernice dela Evropske konvencije.

Slovenski člani Evropske konvencije so sodelovali na plenarnih zasedanjih, kjer so lahko predstavili svoje mnenje in v DS⁵⁶, kjer je potekalo intenzivno delo na specifičnih področjih. Končna poročila teh DS so služila kot temelj postavljanja Osnutka ustavne pogodbe EU.

Delovnih skupin je bilo 11 in so obsegale različna področja in problematike Unije. Slovenija pa je bila zastopana v vseh delovnih skupinah in je tako lahko v ožjem krogu sodelovala pri oblikovanju predlogov.

DS so bile:

DS	predstvanik
DS I :Subsidiarity Subsidiarnost	Slavko Gaber
DS II: Charter Listina temeljnih pravic	Danica Simšič
DS III: Legal personality Pravna osebnost Unije	Matjaž Nahtigal
DS IV: National parliaments Nacionalni parlamenti	Alojz Peterle
DS V: Complementary Competencies Komplementarne pristojnosti	Mihael Brejc
DS VI: Economic Governance Ekonomске politike	Janez Lenarčič
DS VII: External Action Zunanje zadeve	Alojz Peterle

⁵⁵ Katarina Vatovec, *Konvencija o prihodnosti Evrope*, Pravna praksa, 41/2002, str.7.

⁵⁶ Podatke so posredovali na Komisiji Državnega zbora RS za evropske zadeve.

DS VIII: Defence Obramba	Slavko Gaber
DS IX: Simplification Poenostavitev	Matjaž Nahtigal
DS X: Freedom, Security and Justice Svoboda, varnost in pravica	Mihael Brejc
DS XI: Social Europe Socialna evropa	Alojz Peterle

Glede na ostale države lahko rečemo, da je bila Slovenija dobro zastopana. Njeni člani so sodelovali v vseh DS in na plenarnih zasedanjih.

Posebno priložnost je imela Slovenija z izvolitvijo Lojzeta Peterleta za predstavnika takrat držav kandidat v predsedstvu in je bila na ta način kot edina država kandidatka zastopana v vseh ravneh Evropske konvencije.

Glede na zasedbo Evropske konvencije, njen pomen in predvsem zelo dobro pozicijo Slovenije v njej, lahko sklepam, da je bila to dobra izkušnja za Slovenijo, saj gre za obliko odločanja, ki bo aktualna tudi v prihodnje. Izkazalo se je, da je pomembno poznati svoje interese in se povezati s podobno mislečimi. Na ta način so nastali v Evropski konvenciji različni interesni bloki držav, kar ni onemogočilo dela, temveč je v okviru debat rodilo konsenz in skupen predlog Ustavne pogodbe.

Posebej se mi zdi dobro, da je že pri sestavi Evropske konvencije bila prisotna velika uvidevnost do vseh udeleženi, saj so imele vse države enako predstavnikov, tako (takrat še) kandidatke, kot članice.

3. ODMEVNOST KONVENCIJE V SLOVENIJI

Slovenija je v Evropski konvenciji dobro sodelovala. Njeni člani so bili aktivni, sodelovali so v vseh delovnih skupinah in se udeleževali plenarnih zasedanj. Slovenija je celo imela svojega predstavnika v predsedstvu in je bila na ta način izmed držav kandidatk še posebej izpostavljena. Glede na velikost projekta (budget Evropske konvencije je znašal 10,5 milijonov EUR) bi lahko sklepali, da je bila javnost, tako slovenska, kot tuja, o dogodku dobro poučena.

Pa je temu res tako?

V svoji »Anketi« je Delo 28.6.03⁵⁷ na reprezentančnem vzorcu⁵⁸ opravilo anketo: »Kako dobro poznajo Slovenci dogajanje v EU?« Anketa je potekala od 23. do 26. junija, torej v času vrhunca Evropske konvencije, ko je le-ta v fazi zaključevanja predala (21. junija 2003) »predlog ustavne pogodbe EU«.

- Na vprašanje »Ali spremljate dogodke okrog sprejemanja nove evropske ustave?« je pritrdilno odgovorilo 50,9% vprašanih, negativno pa 49,1 % anketirancev.

V članku je ocenjeno, da so Slovenci boljši poznavalci EU kakor tisti, ki v njej prebivajo. Pri vprašanih o sami vsebini pa je informiranost precej manjša.

- Na vprašanje »Ali veste, kaj naj bi ta ustava vsebovala?« je le 2,9 % precej natančno poznala vsebino, 44,6 % je menilo, da o tem nekaj vedo, vendar ne prav dosti, kar 52,5 pa vsebine ni poznalo.

To lahko razumemo kot zgolj površno zanimanje javnosti za Ustavo EU in z njo povezano Konvencijo. Kdor bi vsaj malo poznal delo Evropske konvencije, bi verjetno moral naštetih vsaj eno področje, ki ga Ustava obravnava.

- »Kdo je predsedoval evropski konvenciji?« je vedelo 4,2 % vprašanih, kar 95,8 pa ni vedelo, da je bil to V. Giscard d'Estaing, ki je v tem času predal osnutek ustavne pogodbe na vrhunskem srečanju v Grčiji.

- Na vprašanje »Poznate katerega od članov Evropske konvencije iz Slovenije?« je pritrdilo 31,0 %, 69,0 %, pa jih ni poznalo nobenega slovenskega predstavnika.

⁵⁷ Delo, sobota 28.6.03, Stojan Žitko, str. 1.

⁵⁸ N=701.

Med slovenskimi predstavniki je bil najbolj opazen Lojze Peterle, naštelo ga je 88 % tistih, ki so poznali vsaj enega slovenskega predstavnika, sledijo Jelko Kacin z 28,4 %, Dimitrij Rupel s 17,7 %, Miha Brejc s 14,5 % in Feri Horvat s 3,7 %.

Večja prepoznavnost Lojzeta Peterleta je zlasti povezana z njegovim udejstvovanjem v predsedstvu, saj je bil zaradi tega naslova deležen večje medijske pozornosti.

- Da EU potrebuje svojo ustavo, je menilo 53,2 %, da zadostujejo ustave posameznih članic je bilo prepričano 26,5 %, odgovora pa ni vedelo 20,3 %. Osebno mislim, da je odgovor na to vprašanje močno povezan s poznavanjem Evropske konvencije, s spremljanjem le-te mislim, da bi se delež k EU ustavi naklonjenih močno povečal, saj je že na samem začetku Evropske konvencije postalo jasno, da je potrebno doseči skupni minimalni konsenz, cilje in usmeritve unije in na ta način zagotoviti temelje uspešne skupnosti.

Novinar Stojan Žitko v anketi ugotavlja, da je zlasti zanimivo, da kar 53,6 % meni, da je za sprejem EU ustave dovolj, če to potrdi parlament vsake države članice. Le 31,1 pa je menilo, da bi bilo potrebno izvesti referendum v vsaki članici (14,3 % o tem ni imelo mnenja). Osebno razumem takšen rezultat kot posledico premajhne evropske pripadnosti in še premalo izoblikovanega čuta državljanstva EU. Takšno stanje seveda ni presenetljivo, saj je podobno v državah, ki so že članice, zato bi bilo utopično pričakovati boljše stanje v bodočih članicah. Se mi zdi pa takšno stanje, zlasti iz federalnega načina razumevanja bodoče EU, zaskrbljujoče, saj je dokaz o premajhni angažiranosti državljanov v zadevah EU.

- Glede pomembnih novosti, ki jih je odprla Evropska konvencija, so mnenja deljena: Stalnemu predsedniku Evropskega sveta⁵⁹ je bilo naklonjenih 42,5 %, proti pa je bilo 40 %. Bolje je sprejeta prav tako nova ideja o »evropskem zunanjem ministru«, ki jo podpira 55 %, zavrača pa 28 % (neopredeljenih je 17 %).

Izenačenost pri mnenju o stalnem predsedovanju Evropskega sveta lahko razumemo, po mojem mnenju, kot negotovost med učinkovitostjo in interesom posameznih članic. Javnosti ni bilo dovolj natančno prikazano, kakšne so prednosti in slabosti enega in drugega sistema. Za skupnega zunanjega ministra pa se zavzema veliko število držav, saj le-ta postaja politična nuja. Mislim, da se vsi že zavedamo,

⁵⁹ Namesto sedanjega 6 mesečnega rotiranja predsedovanja EU, ki je omogočalo, da so predsedovale vse države članice.

da razdvojena Evropa pomeni oslABLJENO in neučinkovito Evropo. K visoki naklonjenosti tej funkciji pa je zagotovo pripomoglo oteženo delovanje in njegove (tudi ekonomske posledice) zaradi neskladja držav EU do stališča vojne v Iraku.

- Da vsaka država članica potrebuje svojega komisarja (torej kmalu 25) je prepričanih 59 %, proti jih je 30 %, ker menijo, da bi to škodovalo učinkovitosti.

Mislím, da bi bilo tu še zelo pomembno postaviti vprašanje »Kaj evropski komisar sploh je?«, saj tudi v javnosti prevečkrat velja prepričanje o komisarjevi »naklonjenosti matični državi«. Glede na naravo njegovega dela pa mením, da je glede na to, da je maneverskega prostora pri tem delu za pridobivanje ugodnosti za lastno državo zelo malo (oziroma bi moralo biti) in torej ni odločilnega pomena, ali posamezna država komisarja ima ali ne.

- V EU je po novem uradnih 21 jezikov, 19,4 % jih je menilo, da je potrebno politiko jezikov ohraniti, o tem pa je dvomilo 37 % vprašanih.

- 64 % jih je menilo, da ima Slovenija primerne kandidata za vodilna mesta kot so predsednik Evropskega sveta, Evropske komisije in EP, temu je nasprotovala le dobra četrtina vprašanih.

Po oceni ankete je obveščénost Slovencev v primerjavi z drugimi državami (tudi članicami) relativno visoka. Kljub temu lahko ugotovimo, da poznajo problematiko EU le bežno in da slabo poznajo vlogo in pomen Evropske konvencije za Slovenijo, kar pomeni nejasno pričakovanje od slovenskih predstavnikov in s tem po mojem mnenju premajhen pritisk na slovenske predstavnike v Evropski konvenciji.

3.1. KONVENCIJA V SLOVENSКИH MEDIJIH

Kljub le bežnemu zanimanju Slovencev za Evropsko konvencijo sem ugotovil, da je bilo člankov o njej relativno veliko. Od njenega začetka 28.02.02, zlasti pa od aprila 2003, ko je bila intenzivna priprava Osnutka ustavne pogodbe, se je o njej poročalo skorajda dnevno. S pregledom člankov in prispevkov⁶⁰ na temo Evropske konvencije sem poiskoval ugotoviti, kaj je najbolj zanimalo slovenske medije, čemu so posvetili največ rubrik in posledično o čem je bila javnost najbolj obveščena.

Največ pozornosti je bilo posvečeno ravno Ustavni pogodbi, ki pa je glede na Delovo anketo očitno slabo poznana (Delova anketa, sobota 28.6.03, Stojan Žitko, str. 1.). Zato preseneča natančnost nekaterih prispevkov, ki jih je zaslediti na temo Ustavne pogodbe, denimo Dnevnik na Radiu Slovenija⁶¹, ki je 28. 02.03 poročal: »Predsednik Konvencije V. Giscard d'Estaing je članom Konvencije danes predložil drugi sveženj, natančnejše 7 členov, prihodnje Ustavne pogodbe. Členi se nanašajo na izvrševanje pristojnosti EU, konkretnejše na zakonodajne postopke...« ali pa Zrcalo dneva, kjer je Janko Ropret poročal⁶²: »*Predlog prvega dela ustave zajema definicijo in cilje unije, pravice njenih državljanov, pristojnosti in ukrepe Unijine institucije, mehanizme za njeno izvajanje, pravila za zagotavljanje demokratičnega življenja...*«

Posebne pozornosti so bile deležne institucionalne spremembe, ki so bile eden ključnih elementov razprav na poti k skupnemu predlogu Ustave. »*Institucionalna reforma je glavni povod, da so sploh sklicali naslednjo medvladno konferenco, ker je pač širitev nujno zahtevala institucionalno prilagoditev*« je menila dr. Irena Brinar.⁶³ Spremembe in predloge na institucionalnem področju so mediji redno spremljali, v neredkih prispevkih sem zasledil podrobne razlage in argumentacije za spremembe institucij kot so EP, Komisija, Svet itd.

⁶⁰ Člankov in prispevkov v slovenskih medijih, ki so nastali med obdobjem 28.2.2002 in 11.7.2003 sem naštel okoli 300.

⁶¹ RA Slovenija, 28.2.03, radijski dnevnik ob 19:00.

⁶² RA Slovenija 1, 26.5.03, Janko ropret, Zrcalo dneva ob 22:00.

⁶³ RA Slovenija 1, Studio ob 17-ih, Andrej Stopar, O delu konvencije o prihodnosti Evrope, 29.5.03 ob 17: 00.

Ime predsednika Konvencije, Valery Giscard d'Estainga je bilo v slovenskih medijih največkrat povezano s kritiko na primer zaradi predlogov v » nasprotju z zahtevami manjših držav, da bi imenovali predsednika EU«, o čemer piše Primorski dnevnik z zgovornim naslovom: »Plaz kritik na Giscard d'Estainga«⁶⁴. V časopisu Večer pa smo 25.4.03 lahko celo prebrali: »Ravnanje predsedujočega konvencije je več članov tega telesa označilo kot samovoljno«, temu pa se je pridružil slovenski predstavnik Dimitrij Rupel, ki je izjavil: »Vsi smo precej razburjeni. V konvenciji je završalo«⁶⁵. Zaradi dokaj pogoste omembe predsednika Giscarda me preseneča zaključek zgoraj omenjene delove ankete, da je njegovo funkcijo poznalo le 4,2% vprašanih.

Pogosto se omenja tudi vprašanje prostovoljnega izstopa, v Evropski konvenciji je tekla razprava, ali naj se izstop sploh definira v ustavi ali ne, saj tega vprašanja do sedaj ni predvidevala nobena pogodba EU. O tem je Lojze Peterle menil »...dobro je, da smo v končnih in splošnih določbah zapisali pogoje za ratifikacijo, pa tudi za izstop članice...«⁶⁶ »če se v posamezni državi oblikuje nova politična volja, je treba to možnost dopustiti, saj gre za pogodbeno skupnost suverenih subjektov.«⁶⁷

Izpostavljeno je bilo tudi vprašanje vseevropskega referendumu, na katerem bi sprejemali ustavo. Tako je »Alojz Peterle menil, da bi se moralo o prihodnji evropski ustavi odločati na vseevropskem referendumu«.⁶⁸To vprašanje je bilo zlasti aktualno v povezavi z vprašanjem demokratičnega deficita, pomen takšne oblike potrditve pa so zlasti poudarjale nevladne organizacije. V svojem prispevku »So referendumi najvišje merilo demokracije« je Stojan Žitko celo ugotavljal: » Kaj bi se zgodilo, če bi v neki članici prebivalci z referendumom zavrnili Ustavno pogodbo, ki bi bila poprej sprejeta na medvladni konferenci in potrjena vsaj v Evropskem parlamentu? Bi morala ta članica izstopiti iz Unije? Če bi se Evropejci množično postavili po robu dokumentu, ki jih očitno bolj malo zanima, pa bi Unija lahko celo razpadla.«⁶⁹Zaradi takšnih zaključkov je tako v slovenskih kot tujih medijih prišlo do odprtja vprašanja smotrnosti in tveganja vseevropskega referendumu.

⁶⁴ Primorski dnevnik, Plaz kritik na Giscard d'Estainga, 25.4.03, str. 11.

⁶⁵ Večer, Kritike kljub spremembam predlogov, 25.4.03, str.6.

⁶⁶ TV Slovenija 1, 4.4.03, Dnevnik ob 19:30

⁶⁷ Mag, Ivan Puc, Intervju: Lojze Peterle, 13.11.02, str. 47-49.

⁶⁸ Dnevnik, Nekateri člani konvencije so se zavzeli za vseevropski referendum, 5.4.03, str.7.

⁶⁹ Delo, Stojan Žitko, So referendumi najvišje merilo demokracije, 4.06.03, str. 5.

V povezavi z novo obliko EU in njeno ustavo je bilo veliko različnih mnenj, tako je denimo Dimitrij Rupel predstavil ustavo EU » kot dokument, katerega cilj je ustvariti prvo nadnacionalno državo«⁷⁰. Ob tem se je odprlo vprašanje, ali je takšna ustava pot k federalni EU, dejstvo je namreč, da je predlog Ustavne pogodbe pogodu večini federalistav, o čemer piše tudi The Economist⁷¹.

Kot ena pomembnejših tem EU se v tisku omenja skupna zunanja in varnostna politika, na tem področju se je velikokrat omenjalo nesoglasje zlasti v povezavi z razhajajočim se mnenjem članic glede vojne v Iraku.⁷²

Poleg splošnih tem Evropske konvencije, ki so jih obravnavali tudi tuji mediji, so bile nekatere teme bolj specifične za Slovenijo zaradi njihove narave. Denimo vprašanje stroškov zunaje meje EU. »V interesu celotne EU je potrebno zagotoviti pravično delitev stroškov in ustrezno finančno podporo državam, ki imajo nadpovprečno schengensko mejo.« je poudaril Feri Horvat⁷³.

Zanimivo je, da je bilo med Evropsko konvecijo mnogokrat čutiti napetost in nezadovoljstvo, tudi tik pred zaključkom osnutka ustave, ob koncu Evropske konvencije pa so bila mnenja veliko bolj pozitivna. Tako denimo v Dnevniku lahko 7.06.03, nekaj dni pred predstavitvijo Ustavne pogodbe, beremo: »Osnutek ustave, ki ga je pripravilo predsedstvo Konvencije, je prav tako ali pa še bolj zapleten kot sedanje pogodbe EU.«⁷⁴ Po drugi strani pa je Dimitrij Rupel menil le dan prej, da je »Slovenija v glavnem zadovoljna z novim osnutkom Ustavne pogodbe, saj gre za dobro pripravljeno besedilo, ki je doseglo namen, da Unijo približa državljanom...«⁷⁵ Res pa je, da je k različnim mnenjem o uspehu in tako hitrem preobratu iz skeptičnosti v načelno odobravanje prispevalo hitro reševanje ključnih vprašanj na samem zaključevanju Evropske konvencije. Tako so bila še konec maja »nesoglasja

⁷⁰ Dnevnik, Ranka Ivelja, Govorjenje o svobodi je lahko blef, 1.4.03, str. 2.

⁷¹ The Economist, Special report:Europe's constitution, june 21st 2003, page 21.

⁷² Večer, Nesoglasja zlasti pri skupni zunanji in varnostni politiki, 1.4.03, str.2.

⁷³ Primorski dnevnik, Predvideti je treba delitev stroškov za zunanjo mejo, 4.4.03, str. 18.

⁷⁴ Dnevnik, Simona Pilko, Konvencija je ušla polomu, 7.06.03, str.3.

⁷⁵ Delo, Božo Mašanovič, Retuširana ustava, 6.6.03, str.3.

med članicami o pristojnosti zunanjega ministra in o šestmesečni rotaciji ali voljenem predsedniku Evropskega sveta»⁷⁶, o čemer je bilo na koncu le doseženo soglasje.

Na splošno lahko rečem, da je bilo ob koncu Evropske konvencije s strani slovenskih predstavnikov čutiti zadovoljstvo, tako je Peterle menil, da »smo dosegli več kot smo pričakovali..«, Brejc je celo menil, da so »male in srednje države lahko zadovoljne, velike pa tudi, saj niso nič izgubile«.⁷⁷

Po pregledu prispevkov slovenskih medijev na temo Evropske konvencije sem ugotovil, da je bila medijsko ta dobro pokrita. Preseneča skoraj preveč natančno spremljanje sprejemanja Ustavne pogodbe, kar pa očitno (po omenjeni Delovi anketi sodeč) ni zbudilo velikega zanimanja v javnosti. Mediji so razvoj spremljali mnogokrat člen po členu, kar je bilo morda večini bralcev nerazumljivo.

Glede na prispevke osebno menim, da je bilo pri obveščanju javnosti premalo povedanega o osnovnih dilemah EU in preveč o tehničnih vprašanjih, kar je lahko pripeljalo tudi do napačnega razumevanja nekaterih vprašanj. Denimo vprašanje števila komisarjev – po omenjeni Delovi anketi je kar 59 % vprašanih menilo, da mora imeti vsaka država svojega komisarja, kar je verjetno povezano z zmotnim prepričanjem, da zagovarjajo komisarji interese matičnih držav. Takšno razumevanje je logično, saj niti v enem prispevku nisem zasledil opisa dela komisarja, kljub temu pa sem vsaj v 20 prispevkih zasledil vprašanje: »Ali mislite, da Slovenija potrebuje svojega komisarja?«.

Podobno stanje je tudi pri vseh institucionalnih vprašanjih. Mediji so se ukvarjali s spremembami samimi, mislim pa, da večina bralcev niti ni vedela, kaj se točno spreminja. Takšen pristop se mi zdi neracionalen, saj je na ta način spremljanje Evropske konvencije bilo namenjeno ozkemu krogu poznavalcev zadev EU in ne vsem državljanom, zaradi katerih naj bi Evropska konvencija tudi nastala.

V tem duhu lahko razložimo tudi 53,6 odstotno prepričanje, da referendum o sprejemu EU ustave ni potreben, saj je dovolj, da ga potrdi denimo parlament. Iz izkušnje zadnjih let pa vemo, da so bili referendumi veliko širše podprti za manj temeljna družbena vprašanja. Nenaklonjenost referendumu o ustavi, je po mojem mnenju potrebno videti kot nerazumevanje pomembnosti tega dokumenta za bodoče

⁷⁶ Delo, Božo Mašanovič, Evropska konvencija načereh, 19.5.03, str.4.

⁷⁷ Dnevnik, Ranka Ivelja, Prva vaja iz prihodnosti Evrope uspešna, 17.06.03, str.4.

življenje nas vseh. K takšnemu nerazumevanju je vodila tudi prevelika strokovnost prispevkov medijev in izražanje politikov, na kar kaže tudi majhno število tistih, ki so poznali vsebino Evropske konvencije, kljub temu, da jih je več kot polovica povedala, da spremljajo dogodke povezane z Evropsko konvencijo.

O Konvenciji so poročali na vseh vidnih pa tudi manjših medijih, poročanja pa so potekala dokaj konstantno (v časopisoma Delo in Dnevnik pa v povprečju najmanj nekajkrat tedensko). Obveščenost je bila torej relativno zadostna, učinkovitost pa je postavljena pod vprašanje zaradi premajhnega poznavanja osnov EU.

3.2.KONFERENCE IN PRIREDITVE V SLOVENIJI V POVEZAVI S KONVENCIJO O PRIHODNOSTI EVROPE

3.2.1. NEWROPEANS DEMOCRACY MARATHON

V Sloveniji so potekale nekatere prireditve v povezavi s Konvencijo. Predstavil bom najbolj odmevne in zanimive.

14. februarja 2003 je v Državnem zboru RS potekala debata *Newropeans Democracy Marathon*⁷⁸ z naslovom »Kam gre Evropa?«⁷⁹ Razprava je bila ena izmed mnogih, ki so zvrstile med oktobrom 2002 in junijem 2003 v 100 mestih v 25 evropskih državah. Debata je potekala na temo prihodnosti Evrope in sicer na osnovi 14 predlogov za demokratično in učinkovito širjenje Evropske unije, ki jih je predstavil glavni predstavnik projekta Franck Biancheri, komentiral jih je Mihael Brejc, član Evropske konvencije.

14. predlogov za Evropsko vizijo 2020 je zaobsegalo različna področja⁸⁰:

1. Vzpostavitev rednega ocenjevalnega procesa evropskega institucionalnega in vladnega sistema

Vsake 10 let, od leta 2002 naprej, naj bi organizirali Konvencijo, sestavljeno iz voljenih uradnikov, njen namen pa bi bil oceniti stanje evropske integracije in predlagati nujne strukturne spremembe.

2. Risanje nove institucionalne geografije EU

Ponovno bi morali pregledati geografske lokacije evropskih institucij ter preiti okvire zgodovinske osi Bruselj - Luksemburg - Strassbourg. Osrednje institucije naj bi razdelili med London, Pariz, Frankfurt, Dublin, Prago ... , kar naj bi služilo zblizovanju ljudi in večanju mednarodne kredibilnosti.

3. Spojitev dveh izvršilnih funkcij (Evropske komisije ter Sveta Evropske unije) v enotno Evropsko vlado

⁷⁸ www.newropeans.org

⁷⁹ www.europe2020.org

⁸⁰ povzeto po prevodu Andraža Melanška dokumenta za potrebe prireditve: 14. točk za Evropo 2020, 14.2.03.

Ustanoviti bi morali Evropsko vlado, ki bi prevzela odgovornosti evropske eksekutive z prevzemom trenutnih izvršnih funkcij Sveta EU in Evropske komisije. Evropski parlament bi oblikoval legislativo.

4. Gradnja integriranega Evropskega parlamenta sestavljenega iz evropskih ter nacionalnih/ regionalnih poslancev

50% parlamentarcev bi izvolili na trans-evropski listi na ravni EU;

50% na nacionalni ravni (ali regionalni, glede na odločitev vsake države) s strani državljanov ali parlamentov.

S takšnim postopkom naj bi okreli legitimiteto parlamenta.

5. Ustanovitev nove evropske funkcije - predsednico Evropske vlade

Ustanovili naj bi funkcijo predsednice Evropske vlade, voljene s strani vodij vlad oz. držav za tri leta.

6. Ustanovitev skupne evropske administracije za izvajanje skupnih politik

S tem naj bi dosegli poenostavitev in učvrstitev procesa odločanja.

7. Postaviti evropsko skupno administracijo v službo Evropske vlade

V smislu učinkovitosti bi morala biti skupna administracija biti podrejena izvršni avtoriteti vlade.

8. Zamenjava ministra/ice za skupno zunanjo in varnostno politiko (SZVP) z ministrom/co za skupne zunanje odnose

9. Razgibati vlogo Sveta Evrope

Povečati različne vrste držav, ki ga tvorijo. Od Rusije do Maroka so namreč različni zgodovinski ter privilegirani partnerji EU, njihovo članstvo pa bi služilo krejitvi geopolitičnega okolja EU.

10. Priprava ustreznih človeških resursov za upravljanje Evrope v 21. stoletju

Z povečano mobilnostjo med različnimi ustanovami Skupnosti in nacionalno administracijo ter iz zasebnega v privatni sektor bi lahko poskrbeli za zagotavljanje usposobljenosti in dinamike človeških resursov.

11. Iskanje rešitev glede problema jezika

V smislu racionalizacije predlaga dva delovna jezika za neformalna administrativna srečanja (angleščina, francoščina), pet jezikov za uradne naloge (angleščina, francoščina, nemščina, španščina, poljščina), vsi drugi uradni jeziki pa naj bi bili uporabljeni za sporazumevanje na javnih srečanjih.

12. Priprave na uspešno razširjeno Evropsko unijo

Meni, da bi bil za uspeh širitve potreben 2- do 3-letni odlog , ki bi omogočil, da se kandidatke socialno in politično pripravijo.

13. Poenotenje varnostne politike in boja proti mednarodnemu kriminalu

Predvideva ustanovitev , institucije evropskega tožilca, evropskih sodnikov...

14. Privzemanje skupnega okvira glede imigracij, ki ga moramo implementirati na nacionalni ravni.

EU se mora zavzemati za skupno varovanje meja.

O predlogih so razpravljali udeleženci, ki so bili zlasti dijaki in študenti. Svoj komentar je podal tudi Brejč, ki je ugotovil, da bi se redni ocenjevalni proces moral dogajati celo v krajšem časovnem obdobju od predlaganih desetih let, ker bi se sicer dogajanje težko nadzorovalo in usmerjalo. V prihodnje bi torej lahko pričakovali redne konvencije vsakih nekaj let.

Predlogi, ki so bili predstavljeni, se nagibajo k federalni ureditvi. Po prepričanju Brejca celo preveč, saj je menil, da Evropska unija nekoč sicer morda bo federacija, vendar ne leta 2020. V tako kratkem času se ta proces naj ne bi mogel zaključiti, torej bi bilo nerealno razpravljati o skupni vladi, njeni predsednici (zanimivo je Biancheri vztrajal v povezavi pozitivne diskriminacije, da bi bila to ženska) in skupni administraciji.

Z ustanovitvijo Evropske vlade pa bi imele po mnenju Brejca male države premajhno vlogo.

V razpravi so govorniki močno podprli povečanje mobilnosti človeških resursov . Gre za zelo aktualno temo, mnogi namreč menijo, da bi bilo za uspešno EU potrebno vzpodbujanje mobilnosti zlasti v smislu poznavanja več EU institucij, kar bi preprečilo preveliko birokratizacijo in nefleksibilnost velikega EU aparata, ki se bo za svoje preživetje moral konstantno spreminjati in bo torej potrebna fleksibilnost in hitra odzivnost njegovih komponent.

Najmanj odobravanja je bil deležen predlog o kategorizaciji jezikov, saj te, po mnenju mnogih, ni mogoče kategorizirati (delovni, neformalni jeziki ...). S priključitvijo bo slovenščina postala eden izmed uradnih jezikov. Dr. Brejc je menil, da je kategorizacija zato nesprejemljiva. Predlagal pa je uvedbo t.i. tehničnega jezika (morda angleščina?) za zagotavljanje operativnosti sistema. Dr. Brejc je poudaril, da je slovenščina zanj jezik prve kategorije, kot je za npr. Poljaka to poljščina

Predlogi so zanimivi zlasti, ker so o njih razpravljali v večih mestih, kar bo omogočilo vpogled v različnost mnenj prebivalcev EU. Ker je debata potekala na razumljivi a še vedno strokovni ravni, mislim, da je prispevala h kritičnosti in k poznavanju nekaterih vprašanj, povezanih z EU. Potekala je tik pred odločilnimi začetki sprejemanja skupne ustave, ki je med drugim obravnavala tudi podobna vprašanja, zato je debata služila kot dober uvod v razprave, zlasti na področju institucionalnih sprememb.

3.2.2. Evropski pomladni dan

21.3.03 je v Državnem zboru RS potekal »Evropski pomladni dan«, v katerem so dijaki sodelovali v razpravi na temo prihodnosti EU. Omenjena prireditev je potekala znotraj »evropskega pomladnega dne«, dogodka, ki je bil prisoten po vsej Evropi na pobudo nekaterih članov Evropske konvencije. Iz Bruslja so se direktno obrnili na nekatere slovenske profesorje, k sodelovanju pa je bil povabljen tudi Alojz Peterle, predsednik Komisije DZ RS za evropske zadeve in član predsedstva Konvencije o prihodnosti Evrope. V okviru številnih dogajanj, ki so potekala po vsej Sloveniji je Komisija DZ RS za evropske zadeve v sodelovanju s koordinatorji Evropskega pomladnega dne organizirala razpravo v obliki parlamenta, na katerega so bili vabljeni dijaki iz šol, ki so se prijavile na projekt Evropski pomladni dan.

Srečanja z delovnim naslovom »Mladi v združeni Evropi« so se udeležili med drugim dr. Janez Potočnik, minister za evropske zadeve, nj. eks. Erwan Fouere, veleposlanik

Delegacije Evropske komisije v Sloveniji, Borut Pahor, predsednik Državnega zbora, razpravo pa je vodil Alojz Peterle, predsednik Komisije DZ RS za evropske zadeve.

V projekt Evropski pomladni dan, ki je bil odmeven po vsej Evropi, se je v Sloveniji vključilo 76 šol, od tega 26 srednjih in 50 osnovnih. Do 11.03.2003 je bilo po vsej Evropi v ta projekt prijavljenih 3919 šol.⁸¹

To dogajanje je svojevrstno, ker je bil to način da se je več kot 200 dijakom predstavilo na razumljiv in preprost način delovanje EU, njene problematike, obenem pa se je razvila debata, kjer so lahko udeleženci predstavili svoje vizije. Zanimivo se mi zdi, da je v mlajši populaciji mnenje o EU še močno segmentirano, na eni strani so bili zelo federalno usmerjeni, ki so predlagali skupne institucije, te bi bile zastavljene v smislu učinkovitosti in ne politične sprejemljivosti, s tem v zvezi so bili pripravljeni prenesti marsikatero pristojnost na nadnacionalno raven, na drugi strani pa so bili tisti, ki so do EU zelo skeptični in so menili, da je skupna zunanja in varnostna politika le sen, da je EU nedemokratična, neučinkovita in da se mimo nacionalnih interesov žal ne da in je zato kakršnakoli oblika naddržavnosti v povezavi z EU nerealna.

Dogodek je poizkus Evropske konvencije, da bi svoje delo približala zlasti mladim z organizacijo razprav, kar so v omenjenem primeru tudi dosegli.

3.2.3. Konvencija evropskih študentov⁸²

Kot odgovor na Evropsko konvencijo in njeno delo je potekala tudi Konvencija evropskih študentov, ki je prvič zasedala v Parizu med 15. in 18.01.03. Potekala je na temo prihodnosti Evrope, razprave pa so se osredotočale na tri sklope:

- Kritično vrednotenje potekajoče Konvencije o prihodnost Evrope, delo je zato potekalo v enakih delovnih skupinah kot v Konvenciji (XI).
- Najti ustrežnejše izraze za besede, ki se uporabljajo v Uniji. Vsaka sodelujoča univerza je pripravila cca. 20 besed, s katerimi bi nadomestila zapletene izraze.

⁸¹ <http://futurum.eun.org>

⁸² www.portedeurope.org/europe

- Refleksija na novo ime EU (pobuda predsednika Evropske konvencije V.Giscard d'Estaing).

V tem projektu je sodelovalo okoli 20 univerz (med njimi tudi slovenska – FDV (cca.11 udeležencev) in pravna fakulteta (cca. 3 udeleženci).

Vseh sodelujočih pa je bilo okoli 1000.

Posebna pozornost je bila namenjena iskanju novega imena EU, kar izhaja iz Giscardjeve pobude. Predlagal je namreč imena : 1. EU (Union Européenne), 2. Evropska skupnost (Communauté européenne), 3. Združena Evropa (Europe Unie), 4. Združene države Evrope (Etats-Unis d'Europe). Po Giscardovem mnenju je namreč čas, da bi ob vseh spremembah razpravljali tudi o novem imenu Unije.

Konferenca je zanimiva, ker je na ta način nastala vzporedna Evropska konvencija mlade populacije, ki je svoje zaključke predala predsedniku Evropske konvencije V. Giscard d'Estaingu, kar je še povečalo njeno demokratično legitimiteto tudi s prispevki iz Slovenije.

3.2.4 FORUM

Poleg številnih prireditev in srečanj, ki so potekala po Sloveniji, je po zgledu Evropske konvencije in Foruma na evropski ravni kot osrednji dogodek na temo prihodnosti EU v Sloveniji potekala razprava v obliki slovenskega foruma. Ta je začel zasedati 11. aprila 2002 pod pokroviteljstvom predsednika države, predsednika vlade in predsednika parlamenta. Forum so po načelu rotacije vodili slovenski člani Evropske konvencije. Razprave so sledile dinamiki in razvoju dela v Evropski konvenciji in na ta način približevale razprave o prihodnosti EU širši slovenski javnosti.

Po vzoru Evropske konvencije je forum sestavljala široka paleta predstavnikov različnih organizacij in skupin:

- Vlade (4)
- Državnega sveta (2)
- Državnega zbora (8)
- Gospodarske zbornice (1)

- Obrtne zbornice (1)
- Kmetijsko gozdarske zbornice (1)
- Sindikatov (3)
- Visokega šolstva (5)
- Študentskih organizacij (2)
- Srednješolske mladine (2)
- Nevladnih organizacij (9)
- Lokalnih interesov (4)
- Manjšin (3)
- Verskih skupnosti (2)
- SAZU (2)
- Svetovnega slovenskega kongresa (1)
- Predstavnik slovenskih manjšin v sosednjih državah (4)
- Povabljenih strokovnjakov (3)

Poleg splošnih debat so potekale tudi strukturirane na več ravneh (regionalni, akademski, nevladni, podjetniški, sindikalni ...), ki so iskale odgovore na specifična vprašanja.

Forum je skrbel za povezavo dela Evropske konvencije s Slovenijo in je odprl debato, ki je služila njenemu kritičnemu spremljanju.

Ugotavljam, da je bilo delo Evropske konvenciji v Sloveniji dobro pokrito, omogočeno je bilo sodelovanje širše javnosti pri spremljanju njenega dela, ki je bilo transparentno in dostopno.

4. ANALIZA VLOGE IN POMENA KONVENCIJE ZA SLOVENIJO

Evropska konvencija je velik projekt, največji v dosednji mladi zgodovini EU. Z njenim uspehom, ki se odraža v skupnem predlogu moderne ustave, ki naj bi dosedanje neučinkovite dogovore in neskladna institucionalna razmerja zamenjal s svežimi učinkovitimi rešitvami, se je odprla pot v novo združeno Evropo.

Popolnoma jasno je, da bo znotraj EU prihajalo še do korenitih sprememb, vendar pa je pričujoča Konvencija o prihodnosti Evrope pokazala, da je konvencija učinkovito orodje doseganja skupnih ciljev in bi tako v prihodnje postala lahko ustaljena oblika odločanja o prihodnosti EU. Še bolj pomembno pa se je pokazala kot pozitivna izkušnja za prihodnost njenih udeleženk.

V povezavi s Slovenijo vidim predvsem pet pomembnih sklopov sprememb, ki jih je Evropska konvencija sprožila:

1. Konsolidacija in modernejše razumevanje demokracije
2. Večje razumevanje delovanja in problematike EU
3. Sooblikovanje EU še pred polnopravnim članstvom
4. Pridobivanje izkušenj s področja sprejemanja odločitev v Uniji
5. Večja prepoznavnost Slovenije in njeno uvrščanje v evropski prostor

1. Konsolidacija in modernejše razumevanje demokracije

Za razliko od »starih« članic so »države novinke« v EU mlade demokracije s krajšo, predvsem pa drugačno demokratično izkušnjo. Tako v prvih kot drugih državah velikokrat slišimo o nujnosti demokratizacije, vendar se pod tem razume demokratizacija drugačne oblike. Države z daljšo demokratično izkušnjo želijo demokratizacijo v smislu njene konsolidacije in povečanja participarnosti državljanov. V teh državah so vzpostavljeni vsi veliki mehanizmi demokratičnosti, vendar pa so postali ljudje do njih nezainteresirani. V mlajših demokracijah, kar vse nove članice so, pa je demokratizacija vzpostavljanje demokratičnih sistemov s specifičnimi težavami zlasti v povezavi z primanjkljajem demokratične kulture, kar se kaže po

mojem mnenju zlasti v medijih in delovanju političnih in drugih elit, ter načinu dojemanja državljanskih pravic. Te razlike v stopnji demokratičnosti se seveda očitno zmanjšujejo, je pa po mojem mnenju vedno bolj aktualna nova razlika, ki pa so jo doživele vse države z globalizacijo, ki je nastala z večanjem demokracije. Svet je postal drugačen, spremenili pa so se pomeni družine, države in družbe.

Zlasti očitno pa so pomembne spremembe treh momentov:

- Tveganje: Vse večja je nevarnost spreminjanja okolja in vse bolj so opazna človekova poseganja v naravo.

- Družina: Vloga moškega, ženske in otrok je popolnoma drugačna, kot je to bila.

- Demokracija: Demokracija je postala vsesplošno dobro, ki pa je zaradi svoje razširjenosti vedno manj demokratično. Potrebna je demokratizacija demokracije. To pa je mogoče le z močno civilno družbo. Številčnost različnih skupin in organizacij ne deluje proti močni civilni družbi, temveč jo krepi.⁸³

Zaradi vseh teh sprememb je bilo nujno potrebno znova odpreti nekatera vprašanja pomembna za demokracijo. V EU je bilo dalj časa govora, da EU ni demokratična, nima legitimitete in nasploh ne odgovarja potrebam sodobnega časa. Na ta vprašanja je z izredno široko zasedbo poiskovala odgovoriti Evropska konvencija.

Slovenija je to podprla še z nacionalnim forumom, ki je pokazal, da so debate o demokratizaciji EU dobro sprejete in vidna je bila pripravljenost sodelovanja Slovenije v tem procesu, ki bo verjetno eden ključnih v naslednjem obdobju EU. S tem je bil po mojem mnenju dosežen ključni preobrat v smislu razumevanja demokracije v Sloveniji, saj je ta pojem dobil novo, širšo – evropsko podobo, kar je ugodno vplivalo na konsolidacijo že dosežene stopnje demokratičnosti, obenem pa odprlo debato o novih projektih povezanih s tem vprašanjem.

⁸³ Povzeto po: Anthony Giddens, *Runaway World*, Profile books, London 2002.

2. Večje razumevanje delovanja in problematike EU

V dosedanjem delovanju EU se je kot ena izmed ključnih težav delovanja in kot glavni vzrok nizke stopnje demokratične legitimitete in odtujenosti državljanov od Unije pokazalo nerazumevanje ali slabo poznavanje delovanja in problematik EU. Ustroj se je zdel preveč zapleten, premalo racionalen in spolitiziran in brez resne povezave s sodobnim demokratičnim delovanjem.

Če je torej Unija nerazumljiva njenim lastnim državljanom, ki do nje ne čutijo pripadnosti, kako zahtevati veliko stopnjo razumevanja in lojalnosti od držav »novink«? Odgovor je poskušala dati Evropska konvencija z odprto debato, v kateri je vse aktualne in bodoče članice pozvala k razpravi o problematiki EU. V Sloveniji je debata s Forumom dobila še nacionalno razsežnost, kar je vodilo k bolj prepoznavni podobi Unije.

Tako na Evropski ravni konvencije kot tudi v Sloveniji je bilo več uradnih internetnih strani Evropske konvencije, ki so bile dnevno osvežene in na katerih so v pogled isti dokumenti, kot so jih prejeli člani Evropske konvencije.

Ocenjujem, da je Slovenija na področju približevanja Unije naredila velik korak, tako s projekti vlade in državnih institucij, v obliki brezplačnih telefonov⁸⁴, brošur, prireditiv⁸⁵ kot s prireditvami nevladnih institucij. Vprašanje delovanja in problematike EU je bilo tudi vseskozi prisotno v medijih, vendar pa po mojem mnenju predstavljeno večkrat preveč strokovno. Kot so mi povedali na Evrofonu, kjer dajejo informacije na temo EU so največkrat zastavljena vprašanja zelo osnovna, kot na primer katere države sploh so v EU, ali ima predsednika, ali deluje kot država in podobno. Veliko bolj redka pa so vprašanja povezana s specifično temo s področja institucionalnih sprememb, denimo ali bo komisarjev 15 ali 25, o čemer pa sem zasledil kar nekaj prispevkov.

Osebnostno mislim, da je le bežno zanimanje za vprašanja EU, povezano z nepravilnim obveščanjem in odpiranjem vprašanj. Pri različnih debatah in srečanjih sem namreč ugotovil, da je zanimanja veliko, je pa res, da je zelo fragmentirano, na kar pa, po mojem mnenju, niti mediji niti politiki ne odgovarjajo uspešno. Tako so EU novice preveč neživljenjske in ne dajo odgovorov na tisto konkretno vprašanje, ki si ga

⁸⁴ V okviru urada vlade za informiranje je deloval eurofon.

⁸⁵ Denimo »evropske srede« v centru Evropa.

zastavlja sodobni državljani: »Kaj bom od tega imel, kdaj, kako lahko na to vplivam in koliko me bo to stalo?«.

Težava nezanimanja za EU zadeve, ki se mnogokrat predstavlja kot tipičen evropski problem, je dejansko odraz stanja na domačem političnem področju. S sodobno informacijsko družbo je namreč število informacij preveliko. V demokratičnem duhu pa je potrebno vse informacije objaviti, na ta način prihaja do zasičenosti s podatki, državljani pa do teh sčasoma otopijo. Osebno ne vidim rešitev v neskončnem povečevanju števila informacij in njihove frekvenčnosti, temveč v fragmentaciji in specializaciji informacijske mreže EU (podobno bi lahko veljalo tudi za domačo politiko). Mislim, da je za resnično jutrišnjo demokracijo bolj pomembno od dajanja samih informacij, kot je bila to uspešna praksa v preteklosti, informiranje o tem kako in kje informacije, ki nas zanimajo, najti. V EU je namreč nastala široka mreža ustanov, ki se ukvarjajo z EU vprašanji, podobno kot pri nas pa je zelo omejeno vedenje o tem, kje kakšne informacije dobiti.

3. Sooblikovanje EU še pred polnopravnim članstvom

Z Evropsko konvencijo je Slovenija dobila enkratno priložnost sooblikovati skupnost, v katero še ni vzstopila. Slovenski člani Evropske konvencije so podajali mnenja, amandmaje in tako sooblikovali skupnost, ki jo je Slovenija izbrala. Na ta način lahko rečemo, da bo imela širitev veliko demokratično legitimiteto.

Za dosedanje pogodbe EU je veljalo, da so nastajale hitro in da so bile velikokrat predmet meddržavnega trgovanja in tihih dogovorov. Podpisnice mnogokrat niso bile povsem prepričane, v kakšno skupnost vztopajo. Tako je denimo za pogodbo iz Nice Valéry Giscard d'Estaing dejal, da je neučinkovita in je razočarala tiste, ki so pričakovali institucionalne spremembe⁸⁶. S pričujočo Evropsko konvencijo pa je postalo iskanje skupne prihodnosti predmet široke razprave in konsenza.

⁸⁶ <http://www.giscarddestaing.com/biographie>

4. Pridobivanje izkušenj s področja sprejemanja odločitev v Uniji

Z uspehom Evropske konvencije je vedno bolj aktualna pobuda, da bi podobne konvencije organizirali redno v nekajletnih presledkih in bi na ta način imeli stalen instrument preverjanja realnih razmer v Uniji in aparat za doseganje široko podprtega konsenza glede skupne prihodnosti Unije. V povezavi s tem je pomembno, da je Slovenija dobro sodelovala v Evropski konvenciji in se naučila dela tako v DS, plenarnih zasedanjih, enkratno izkušnjo pa je pridobila tudi s svojim članom v predsedstvu.

5. Večja prepoznavnost Slovenije in njeno uvrščanje v evropski prostor

Evropski konvenciji je zaradi njene sestave, ki so jo zaznamovala imena široke mednarodne veljave, med njimi tudi zunanjih ministrov, bila dana velika medijska pozornost. Slovenski predstavniki in Slovenija so tako med člani Evropske konvencije kot tudi v udeleženih državah postali bolj prepoznavni, z iskanjem skupnih interesov znotraj konvencije pa se je začelo tudi uvrščanje Slovenije v politični prostor EU. Na ravni države se je Slovenija približala drugim predstavnikom »malih držav«, ki imajo specifične interese, in ugotovila, da je mogoče s pritiskom takšnih skupin doseči vpliv na odločitve (denimo pri rotiranju, preprečitvi ustanovitve predsednika EU ...). Na področju političnih skupin, ki so delovale v Evropski konvenciji, pa je potekala socializacija in učenje dela v evropskih strankah. Tako so slovenski predstavniki spoznali način dela v evropskem strankarskem prostoru, prišlo pa je tudi do nekaterih zanimivih situacij, kot je denimo trenutno stanje, da je predstavnik LDS, stranke, ki je v Slovenija najmočnejša, v EU deloval v družini ELDR (evropske liberalne stranke), ki pa je ena najmanjših strank. Obratno se je zgodilo z slovenskima predstavnikoma Nsi in SDS, ki pa sta sodelovala v EPP (evropski ljudski stranki), ki je trenutno najmočnejša stranka.

Udeležba Slovenije se odraža pozitivno, pomanjkljivosti pa so bile predvsem v nepripravljenosti na takšno delo in premajhne izkušnje na področju EU, kar pa je seveda glede na razmere sprejemljivo.

5. SKLEP

Konvencija o prihodnosti Evrope je nastala zaradi vse pogostejših kritik na račun delovanja Unije, njene transparentnosti in njene legitimnosti, po napornem delu pa se končala s skupnim predlogom Ustavne pogodbe, ki je odprl vrata v novo, moderno in združeno Evropo. Z izjemnim korakom kot je iskanje poti k skupni zunanji in varnostni politiki, z dajanjem večjega pomena EP in s simplifikacijo procesov odločanja je bilo narejeno veliko dela, ki pa obenem pomeni večja pričakovanja državljanov. Zgodilo se je najpomembnejše, Evropa je izrazila željo po združevanju, s tem pa je kljub napornosti tega procesa načrtala pot razvoja, v katerega kot nova članica vstopa tudi Slovenija.

Evropska konvencija je bila preizkusni kamen sposobni delovanja Slovenije v evropskem okviru, ki ga je po mojem mnenju dobro opravila. K delu je pristopila resno, svojega predstavnika pa je kot edina kandidatka imela tudi v predsedstvu. S svojim povezovanjem s članicami s podobnimi interesi je pokazala iznajdljivost, ki se je posebej »malim državam« obrestovala. V konvenciji se je namreč izkazalo, da tudi najmanjši lahko dosežejo veliko, kljub težki poti iskanja soglasja pa je ob njenem koncu obveljal konsenz, kar nam odpira upanje, da je pot k Evropi vendarle mogoča.

Do takšne stopnje razvoja, demokratične legitimnosti in obsežnosti institucionalnih sprememb po mojem mnenju ne bi prišlo brez širitve. Menim, da širitev ni pomenila zaviranja razvoja Unije, temveč se je dogajala sočasno z njeno poglobitvijo. Nove članice, med njimi Slovenija, so pokazale, da ne bodo le opazovalke in bodo aktivno sodelovale v vseh procesih delovanja in odločanja Unije.

S številnimi prireditvami, zlasti pa z nacionalnim forumom, se je v Sloveniji odprl nov prostor razprav, ne le v smislu približevanja Uniji, temveč tudi v smislu moderne demokratizacije in iskanja rešitev sodobne družbe.

Svojo diplomsko nalogo zaključujem z ugotovitvijo, da je delovna hipoteza (**H1: Slovenija je v Konvenciji o prihodnosti Evrope dobro sodelovala, njeno delo pri tem zgodovinskem projektu je javnost pozorno spremljala, sami zaključki konvencije, ki se odražajo v predlogu ustavne pogodbe, pa so za Slovenijo ugodni.**) potrjena. Slovenija je v Konvenciji o prihodnosti Evrope dobro sodelovala, o čemer govorijo redna udeleževanja, podajanje amandmajev in prispevkov slovenskih

članov, kakor tudi številne prireditve doma in v tujini, kot denimo nacionalni Forum, Evropski pomladni dan, Evropska študentska konvencija itd.

S preučitvijo člankov na temo Evropske konvencije sem ugotovil, da so mediji pozorno spremljali dogajanja, Slovenci pa naj bi bili, v povprečju, o Evropski konvenciji celo bolje obveščeni kot državljani nekaterih članic. Glede na pozitivno oceno dela Evropske konvencije s strani vseh njenih slovenskih članov ugotavljam, da so njeni zaključki za Slovenijo ugodni, vendar pa je ta trditev seveda še prezgodnja, saj bo implementacija dela konvencije dejansko omogočila vrednotenje.

6. VIRI IN LITERATURA

Knjige:

1. Peter Grilc in Tomaž Ilešič, *Pravo EU*, Cankarjeva Založba, Ljubljana 2001.
2. Christine Ingebritsen, *Nordic states and the European Unity Cornell university*, 2000.
3. Koen Lenaerts and Piet Van Nuffel, *Constitutinal Law of the EU*, Sweet and Maxwell 1999.
4. Anthony Giddens , *Runaway World*, Profile books, London 2002.
5. dr. Klaus-Dieter Borchardt, *The ABC of Community law*, založba Evropske Komisije, 2002.
6. Katarina Vatovec, *Konvencija o prihodnosti Evrope*, Pravna praksa, 41/2002.
7. Pascal Lamy, *L'Europe de nos volontés*, fondation Jean-Jaures, Paris 2002.
8. Jean Ordner, *La voie fédérale*, Unicomm, Paris 2002.
9. Philippe C. Schmitter, *How to Democratize the EU and why bother*, Rowman, London 2000.
10. Dr. Marjan Brezovšek, *Federalizem in subsidiarnost*, Teorija in praksa let. 31, št. 1/2 (1994), str. 24-32.
11. J. H. H. Weiler, *The constitution of Europe*, Cambridge University press, Cambridge 1999.

Viri na internetu:

1. www.ipu.org/parline-e/reports
2. Laekenska deklaracija
3. <http://www.dz-rs.si/si/aktualno/eu-koticek/dokumenti/laeken-slo.pdf>
4. Preliminary draft constitutional treaty
5. http://www.dz-rs.si/si/aktualno/eu-koticek/dokumenti/konvencija_1.pdf
6. http://www.dz-rs.si/si/aktualno/eu-koticek/dokumenti/evropski_parlament_1.pdf
7. http://www3.europarl.eu.int/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=CALDOC&FILE=011129&LANGUE=EN&TPV=PROV&SDOCTA=19&TXTLST=1&Type_Doc=FIRST&POS=1
8. http://www3.europarl.eu.int/omk/omnsapir.so/pv2?PRG=CALDOC&FILE=010531&LANGUE=EN&TPV=DEF&SDOCTA=4&TXTLST=1&Type_Doc=FIRST&POS=1
9. www.eu.int/members
10. www.diplomatie.gouv.fr/actu/impression.asp?ART=23110
11. <http://european-convention.eu.int/amendemTrait.asp?lang=EN>
12. www.eu-convention.int .
13. <http://europa.eu.int>
14. www.newropeans.org
15. www.europe2020.org

16. <http://futurum.eun.org>

17. www.portedeurope.org/europe

18. <http://www.giscarddestaing.com/biographie>

Članki in prispevki v medijih:

1. Delo, sobota 28.6.03, Stojan Žitko, str. 1.
2. RA Slovenija, 28.2.03, radijski dnevnik ob 19:00.
3. RA Slovenija 1, 26.5.03, Janko ropret, Zrcalo dneva ob 22:00.
4. RA Slovenija 1, Studio ob 17-ih, Andrej Stopar, O delu konvencije o prihodnosti Evrope, 29.5.03 ob 17: 00
5. Primorski dnevnik, Plaz kritik na Giscard d'Estainga, 25.4.03, str. 11.
6. Večer, Kritike kljub spremembam predlogov, 25.4.03, str.6.
7. TV Slovenija 1, 4.4.03, Dnevnik ob 19:30
8. Mag, Ivan Puc, Intervju: Lojze Peterle, 13.11.02, str. 47-49.
9. Dnevnik, Nekateri člani konvencije so se zavzeli za vseevropski referendum, 5.4.03, str.7.
10. Delo, Stojan Žitko, So referendumi najvišje merilo demokracije, 4.06.03, str. 5.
11. Dnevnik, Ranka Ivelja, Govorjenje o svobodi je lahko blef, 1.4.03, str. 2
12. The Economist, Special report:Europe's constitution, june 21st 2003, page 21.
13. Večer, Nesoglasja zlasti pri skupni zunanji in varnostni politiki, 1.4.03, str.2.
14. Primorski dnevnik, Predvideti je treba delitev stroškov za zunanjo mejo, 4.4.03, str. 18.
15. Dnevnik, Simona Pilko, Konvencija je ušla polomu, 7.06.03, str.3.

16. Delo, Božo Mašanovič, Retuširana ustava, 6.6.03, str.3.

17. Delo, Božo Mašanovič, Evropska konvencija načereh, 19.5.03, str.4.

18. Dnevnik, Ranka Ivelja, Prva vaja iz prihodnosti Evrope uspešna, 17.06.03, str.4

Delovni dokumenti:

1. Delovni dokument Evropske konvencije: WG II – WD 022, Paciotti, oktober 2002.
2. Delovni dokument Evropske konvencije: CONV 234/02, A. Duff contribution 82, 3.9.2002.
3. Delovni dokument Evropske konvencije: CONV 317/02, R. Badinter, contribution 105, 30.9.2002.
4. Delovni dokument Evropske konvencije: CONV 345/1/02, Dashwood, contribution 122, 16. 10.2002
5. delovni dokument Evropske konvencije: CONV 345/1/02, Dashwood, contribution 122, 16. 10.2002.
6. europa.eu.int, DN:IP/03/836, 13.6.2003.
7. Poročilo o delu Konvencije o prihodnosti Evrope, 901-13/2002-7, sprejeto na 28. redni seji 3.7.03.
8. Prevod Andraža Melanškega, dokument za potrebe prireditve: 14. točk za Evropo 2020, 14.2.03.